

De uitstroom van leerlingen uit het praktijkonderwijs in het schooljaar 2006-2007

Tilburg, maart 2008

Linda Sontag
Saskia von der Fuhr
Hans Mariën

Uitgever: IVA
Warandelaan 2
Postbus 90153
5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013-4668466
Telefax: 013-4668477
IVA is gelieerd aan de UvT

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	5
1 Monitoring van uitstroom.....	9
1.1. Achtergrond van de meting 2006-2007.....	9
1.2. Vragenlijst.....	9
1.3. Leeswijzer	10
2 De uitstroomgegevens	11
2.1. Verschillende monitors.....	11
2.2. Uitstroomgegevens vergeleken.....	13
2.2.1 Achtergrondkenmerken van uitgestroomde leerlingen	13
2.2.2 Specialisatie van de leerlingen	15
2.2.3 Situatie na schoolverlaten: arbeid of doorleren	17
2.2.4 Uitstroom naar arbeid nader bezien	19
2.2.5 Uitstroom naar bedrijfssector	20
2.2.6 Samenhang tussen specialisatie in opleiding en beroep of studie.....	24
2.2.7 Type dienstverband en combinatie leren en werken	25
2.2.8 Uitstroomrichting ROC	27
2.2.9 Uitstromen naar een andere situatie.....	28
2.2.10 Ondersteuning na uitstromen.....	30
3 Regionale vergelijkingen	33
3.1. Deelname door verschillende regio's	33
3.2. Uitkomsten vergeleken naar regio.....	33
4 Beschouwing	41
4.1. Uitkomsten van de uitstroommonitor.....	41
4.2. Uitstroommonitor en kwaliteitsbeleid.....	43

Bijlage 1: Uitkomsten naar regio 47

Bijlage 2: Vragenlijst schooljaar 2006-2007 63

Samenvatting

In deze rapportage beschrijven we de uitkomsten van de meting van de uitstroom van leerlingen uit het praktijkonderwijs in schooljaar 2006-2007. Aan deze meting is door 126 van de 173 scholen voor praktijkonderwijs deelgenomen, dat is een deelnamepercentage van 73 procent. Gezamenlijk hebben deze scholen gegevens aan-geleverd over 4150 leerlingen. Dit is een uitstekend resultaat!

Kenmerken van de leerlingen

De groep uitgestroomde leerlingen bestaat voor 60 procent uit jongens en voor 40 procent uit meisjes. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen is 16,4 jaar. Het merendeel van de leerlingen (69 procent) heeft een Nederlandse achtergrond. Er zijn hierbij regionale verschillen. In Zeeland zijn de leerlingen gemiddeld 17 jaar bij uitstroom, terwijl de leerlingen in Amsterdam en Rotterdam dan gemiddeld 16 jaar zijn. Driekwart van de leerlingen heeft vier jaar of langer ingeschreven gestaan op de school. Ook hier zijn regionale verschillen waar te nemen. Het deel van de leerlingen dat minimaal vier jaar ingeschreven heeft gestaan fluctueert van 15 procent (Friesland) tot 88 procent (Amsterdam). Het is niet bekend waardoor deze grote verschillen zijn ontstaan.

Specialisatie op school of in stage

Ruim de helft van de uitgestroomde leerlingen (47 procent) heeft zich tijdens de opleiding gespecialiseerd in een bepaalde richting. Dit is een vermindering ten opzichte van de vorige meting, toen had 55 procent van de leerlingen zich gespecialiseerd op school en 65 procent in de stage. In de meeste regio's wordt vooral de richting bouw/techniek door de leerlingen gekozen als specialisatie. Alleen in Flevoland, Utrecht en Zeeland is dit niet het geval. Andere richtingen waarin relatief veel leerlingen zich specialiseren zijn detailhandel, horeca, groenvoorziening en zorg. Er zijn in de keuzes van de specialisatie nauwelijks verschillen waarneembaar ten opzichte van het schooljaar 2005-2006.

Uitstroom naar arbeid daalt, instroom naar kwalificatietrajecten groeit

De uitstroom naar arbeid voor de leerlingen die uitstroomden in het schooljaar 2006-2007 is gedaald ten opzichte van het schooljaar 2005-2006. In dat schooljaar was de uitstroom 49 procent, in dit schooljaar is deze gedaald tot 43 procent. Het percentage leerlingen dat uitstroomt naar een andere school of opleiding is gestegen van 34 procent naar 43 procent. Deze leerlingen verdelen zich over verschillende schoolsoorten, waarbij ruim de helft (het gaat om bijna 1000 leerlingen) is uitgestroomd naar het ROC (AKA, BOL of anders). De verklaring hiervoor is waarschijnlijk gelegen in de aantrekkingskracht van vervolgoopleidingen in het ROC. Passend bij het streven van de Nederlandse overheid naar meer schoolverlaters met startkwalificatie, willen

steeds meer leerlingen doorstromen naar het ROC. Daarmee gaan zij soms tegen het advies van de school in. Als antwoord op deze ontwikkeling is een aantal praktijk scholen er toe over gegaan om de vervolgopleiding binnen hun school aan te bieden. Hiermee bieden zij de leerling een vervolgopleiding in een beschermde omgeving.

Er zijn behoorlijke regionale verschillen in de uitstroombestemmingen. In enkele regio's is de uitstroom naar arbeid een stuk hoger dan landelijk gemiddeld, namelijk in Utrecht (66 procent), Dordrecht en omgeving (66 procent) en Zeeland (62 procent). In enkele andere regio's zien we een opvallend hoge doorstroom naar leren, namelijk in Amsterdam (83 procent), Flevoland (72 procent) en regio Rotterdam (63 procent).

Toename reguliere arbeid zonder subsidie

In het schooljaar 2006-2007 heeft bijna de helft van de leerlingen die uitstromen naar arbeid (46 procent) een reguliere baan zonder subsidie. Dit is een opvallende verandering ten opzichte van het vorige schooljaar toen "slechts" 26 procent een reguliere arbeidsplaats zonder subsidie had. Dit kan te maken hebben met de economische welvaart die Nederland in 2007 kenmerkte. De daarmee gepaard gaande banengroei en krapte op de arbeidsmarkt kan geleid hebben tot de groei van het aantal reguliere arbeidsplaatsen voor leerlingen uit het praktijkonderwijs. Werkgevers hebben er in krappe tijden meer voor over om werknemers binnen te halen en te houden.

Deze stijging van het percentage reguliere arbeidsplaatsen gaat overigens niet gepaard met de afname van het aantal banen met subsidie (REA/Wajong, ID banen, WIW), het percentage leerlingen met een gesubsidieerde baan is eveneens gestegen, namelijk van 30 procent naar 36 procent. Wel is het aantal leerlingen met gesubsidieerde arbeid op basis van de Wet Sociale Werkvoorziening gedaald van 22 procent naar 12 procent. Ook is het aantal leerlingen in een toeleidingstraject flink gedaald, namelijk van 11 procent in 2005-2006 naar 3 procent in 2006-2007.

De bedrijfssectoren waarin de meeste leerlingen terecht komen zijn detailhandel, bouwnijverheid, industrie en landbouw en visserij. Er is een sterke samenhang tussen de specialisatie van de leerling en de bedrijfssector waarnaar de leerling uitstroomt.

Ruim een derde van de leerlingen die uitstromen naar arbeid volgt naast het werk nog een opleiding, meestal is dat een BBL opleiding op het ROC.

Veel jaarcontracten

Van de leerlingen die naar arbeid zijn uitgestroomd heeft het merendeel (78 procent) een tijdelijk dienstverband. Meer dan de helft van deze leerlingen heeft een jaarcontract, 1 op de vijf leerlingen heeft een halfjaarcontract en de overige leerlingen hebben een proeftijd of een oproepcontract. Dertien procent van de leerlingen die naar arbeid zijn uitgestroomd heeft een contract voor onbepaalde tijd.

Dit is een gegeven dat nog steeds extra aandacht vraagt van de scholen en van de partijen die bij de naschoolse begeleiding betrokken zijn. Een tijdelijke aanstelling biedt geen zekerheid en het risico bestaat dat de aanstelling niet verlengd wordt. Het gaat hier om kwetsbare leerlingen voor wie het vinden van een nieuwe baan niet eenvoudig is, enerzijds omdat zij minder vaardig zijn in solliciteren en zich presente-

ren, anderzijds omdat het werk waar zij voor in aanmerking komen, schaars is. Scholen besteden in het opleidingstraject al veel aandacht aan vaardigheden om een baan te verkrijgen én te behouden. Ook de instanties die de zorg na uitstroom op zich nemen zullen moeten zijn toegerust om dit type leerlingen te helpen bij het vinden van een arbeidsplaats als hun tijdelijke dienstverband eindigt. Het is aan te bevelen om de duurzame aansluiting op de arbeidsmarkt op de agenda van het praktijkonderwijs te plaatsen.

Uitstroom naar ROC

Bijna een kwart van het totaal aantal uitgestroomde leerlingen stroomt uit naar het ROC, vijf procent van alle leerlingen stroomt uit naar de AKA opleiding van het ROC. De meeste leerlingen die bij het ROC terechtkomen volgen de opleidingsrichting gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk (29 procent) of administratie en economie (22 procent). Dertien procent volgt de richting horeca en toerisme en 11 procent de richting techniek. Van de leerlingen die de AKA opleiding doen volgt 40 procent de richting economie en handel, 37 procent de richting zorg, 19 procent techniek en 4 procent voedsel en leefomgeving.

Uitstroom naar andere vormen van onderwijs

Vijftien procent van de uitgestroomde leerlingen vertrekt naar een andere vorm van onderwijs, zoals een andere school voor praktijkonderwijs (vijf procent), een vmbo-school of school voor speciaal onderwijs (beide twee procent). De belangrijkste reden voor het vertrek naar een andere school voor praktijkonderwijs is verhuizing. Tachtig procent van de leerlingen die naar een school voor speciaal onderwijs gaat, heeft gedragsproblemen, twintig procent is moeilijk lerend of heeft een lichamelijke handicap en kan het niet bolwerken op de school voor praktijkonderwijs.

Bijna 1 op de tien leerlingen is niet uitgestroomd naar werken of leren

Acht procent van de uitstromers komt niet terecht in een arbeidssituatie of opleiding. Een vijfde deel van deze leerlingen staat op de wachtlijst voor de sociale werkplaats. Een iets kleiner deel van deze leerlingen is werkzoekend of heeft geen werk gevonden. Daarnaast zijn er 135 uitgestroomde leerlingen waarvan niet bekend is waarom ze niet werken of leren.

Zorg na uitstroom

De meerderheid van de scholen (76 procent) biedt de leerlingen zorg na het uitstromen. De meeste scholen (71 procent) zorgen daar zelf voor, 29 procent van de scholen schakelt daarvoor een externe partij in. Dit zijn meestal het ROC of de jobcoach. Er zijn hierbij regionale verschillen. Hoewel elke leerling uit het praktijkonderwijs zorg na uitstroom nodig heeft, ongeacht de uitstroombestemming, wordt deze niet per definitie aan alle leerlingen die uitstromen geboden. Het is onduidelijk waarom deze ondersteuning niet voor alle uitgestroomde leerlingen geldt. Ook in dit verband is het belangrijk dat binnen het praktijkonderwijs aandacht is voor een duurzame aansluiting.

Beschouwing

De monitor speelt een belangrijke rol bij in kaart brengen van de situatie van uitstromende leerlingen. De resultaten roepen telkens weer nieuwe vragen op. Hoe vergaat het de leerlingen die naar het ROC zijn uitgestroomd of de leerlingen die de relatief nieuwe AKA opleiding binnen de muren van de praktijkschool volgen? Ook staat de nazorg momenteel erg in de belangstelling, goede zorg tijdens de laatste fase binnen de school en na het verlaten van de school draagt bij aan een optimale aansluiting tussen school en arbeid of vervolgopleiding. Niet alle scholen bieden echter deze zorg aan alle leerlingen.

In het komend schooljaar worden de gegevens die de uitstroommonitor oplevert expliciet gekoppeld aan het kwaliteitsbeleid van de scholen. Via regionale bijeenkomsten wordt hierbij voorlichting en ondersteuning geboden.

1 Monitoring van uitstroom

1.1 Achtergrond van de meting 2006-2007

Dit is de rapportage van de vierde meting van de uitstroommonitor in het Praktijkonderwijs. De werkwijze van deze monitor is nagenoeg hetzelfde als die bij de eerdere metingen. Alle contactpersonen van de 173 scholen voor praktijkonderwijs zijn aan het begin van 2007 via de mail opgeroepen om de webbased monitor in te vullen voor alle leerlingen die gedurende het schooljaar 2006-2007 de school hebben verlaten. In september 2007 is een reminder per mail verstuurd en zijn alle scholen die op dat moment nog geen uitstromers hadden geregistreerd telefonisch benaderd. Uiteindelijk hebben 126 scholen de gegevens van 4150 uitgestroomde leerlingen geregistreerd in de uitstroommonitor. De respons is daarmee 73 procent. Dit is een sterke verbetering ten opzichte van het schooljaar 2005-2006, toen de deelname 42 procent was. De opname van de uitstroomgegevens van de Rotterdamse scholen in de landelijke monitor, ruim 600 leerlingen, heeft zeker bijgedragen aan de verbetering van de respons. Hoewel Rotterdam een eigen monitor heeft, hebben de scholen er in toegestemd om hun gegevens te koppelen aan die van de landelijke monitor zodat zij ook opgenomen konden worden in deze landelijke rapportage.

In dit rapport beschrijven we de uitkomsten van de uitstroommonitor van schooljaar 2006-2007, gebaseerd op de gegevens die 126 scholen hebben aangeleverd over 4150 leerlingen.

1.2. Vragenlijst

De vragenlijst diende te worden ingevuld voor elke leerling die gedurende het schooljaar 2006-2007 uitstroomde, ongeacht de reden van uitstroom. Gevraagd werd om bij het beantwoorden van de vragen uit te gaan van de situatie van de leerling op het moment van uitstromen, ook als inmiddels bekend was dat deze veranderd was. De vragenlijst die gebruikt is bij de bevraging van de uitstroomgegevens heeft sinds de meting van het schooljaar 2005-2006 een behoorlijke metamorfose ondergaan. Op basis van reacties van het veld ten aanzien van de bruikbaarheid is de vragenlijst op drie manieren veranderd. Ten eerste zijn er vragen toegevoegd. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om vragen naar de etnisch culturele achtergrond van de leerlingen, het aantal jaren dat de leerling op school ingeschreven heeft gestaan en de uitstroom in de richting van de specialisatie. Ten tweede zijn er vragen gewijzigd. Een voorbeeld daarvan is de vraag naar de gevolgde specialisatie, de uitstroombestemming, de bedrijfssector en het soort arbeidsovereenkomst dat de leerling heeft. Ten derde zijn enkele vragen uit de oude vragenlijst niet meer opgenomen. Het gaat bijvoorbeeld om de vraag of de leerling aan een ESF project meedoet. Ook worden de vragen over de beroepssector en subsector waarin de leerling zijn werkzaamheden verricht

niet meer gesteld. Wij denken dat de resultaten die met deze aangepaste vragenlijst zijn verkregen, nog beter bruikbaar zijn voor het beleid van het Landelijk Werkverband, de overheid en de scholen voor Praktijkonderwijs zelf.

1.3. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 presenteren we de landelijke gegevens in de vorm van tabellen. Over elke tabel wordt in de tekst een korte toelichting gegeven. In hoofdstuk 3 ligt de focus op regionale verschillen in de resultaten. In hoofdstuk 4 blikken we terug op de uitkomsten.

2 De uitstroomgegevens

2.1. Verschillende monitors

In dit hoofdstuk presenteren we de uitkomsten van de uitstroommonitor 2006-2007. In de tabellen vermelden we tevens de gegevens van de eerder uitgevoerde monitors. Zowel de inhoud van de monitors als de deelname aan de diverse monitors verschilt per jaar, waardoor enige voorzichtigheid is geboden met betrekking tot het vergelijken van de cijfers uit verschillende jaren.

- In de eerste kolom van de tabellen staan de gegevens uit de landelijke monitor uit 2001-2002. Aan deze monitor hebben destijds 90 scholen meegedaan. Deze scholen hebben gegevens geleverd over in totaal 1945 leerlingen.
- In de tweede kolom staan gegevens van de landelijke monitor uit 2004-2005. Deze is ingevuld door 39 scholen die in totaal over 906 leerlingen gegevens hebben aangeleverd.
- In de derde kolom staan de gegevens van de landelijke monitor 2005-2006. Deze is ingevuld door 73 scholen over in totaal 1847 leerlingen.
- In de vierde kolom staan de gegevens van de landelijke monitor 2006-2007. Deze is ingevuld door 126 scholen over in totaal 4150 leerlingen. Deze monitor staat centraal in deze rapportage.

Zoals al eerder is vermeld, zijn in het schooljaar 2006-2007 de gegevens uit de Rotterdamse monitor toegevoegd aan de landelijke gegevens (bron: Uitstroom praktijkonderwijs 2005-2006 en 2006-2007, Samenwerkingsverband koers VO, Rotterdam, 2008, nog te verschijnen). De vergelijking met gegevens van eerdere metingen heeft laten zien dat de toevoeging van de gegevens van deze scholen geen noemenswaardig effect heeft op het landelijke gemiddelde. Dit betekent dat, ook na toevoeging van deze scholen, de resultaten van de verschillende metingen nog steeds met elkaar vergeleken kunnen worden.

De praktijkscholen in Amsterdam hebben ook een eigen monitorsysteem. Deze gegevens konden niet in de landelijke gegevens worden opgenomen, maar waar van toepassing wordt melding gemaakt van de resultaten voor deze scholen.

In tabel 1 staat per meting een overzicht van de het totaal aantal praktijkscholen, vergeleken met de scholen die dat jaar aan de monitor hebben deelgenomen, uitgesplitst per regio. De resultaten in deze tabel laten zien dat de deelname van scholen in bijna alle regio's is gestegen. Alleen West-Brabant vormt hierop een uitzondering, hier is de respons gedaald, het gaat echter maar om 1 school die de monitor niet heeft ingevuld. In het jaar 2005-2006 is de regio-indeling iets aangepast, hierdoor is het aantal scholen 173 geworden.

Tabel 2.1. (bijlage tabel B1) Populatie vergeleken met respons, per meting.

Regio	2001-2002			2004-2005			2005-2006			2006-2007		
	Popu- latie	Resp N	Resp %	Popu- latie	Resp N	Resp %	Popu- latie	Resp N	Resp %	Popu- latie	Resp N	Resp %
Groningen	9	3	33%	11	1	9%	10	1	10%	10	5	50%
Friesland	8	7	88%	8	1	13%	8	6	75%	8	6	75%
Drenthe	8	6	75%	6	1	17%	8	3	38%	8	7	88%
Overijssel	18	10	55%	15	2	13%	15	8	53%	15	11	73%
Flevoland	4	2	50%	4	0	0%	4	0	0%	4	3	75%
Gelderland- Oost	25	8	32%	24	9	38%	10	7	70%	10	9	90%
Gelderland- West							14	5	36%	14	10	71%
Utrecht	13	4	31%	12	1	8%	11	5	45%	11	8	73%
Noord-Holland	23	9	39%	25	3	12%	16	8	50%	16	12	75%
Amsterdam							9	1	11%	9	1	11%
Zuid-Holland Rotterdam	37	16	43%	36	4	11%	12	1	8%	12	12	100%
Zuid-Holland Dordrecht							6	2	33%	6	4	67%
Zuid-Holland Zoetermeer							18	6	33%	18	13	72%
Zeeland	6	4	66%	6	5	83%	6	3	50%	6	5	83%
West-Brabant	17	13	76%	18	5	28%	3	3	100%	3	2	67%
Oost-Brabant							15	7	47%	15	11	73%
Limburg	11	8	73%	8	7	88%	8	7	88%	8	7	88%
Totaal	179	90	50%	173	39	23%	173	73	42%	173	126	73%

In dit rapport worden de meeste gegevens niet op schoolniveau, maar op leerlingniveau gerapporteerd. De hoeveelheid leerlingen waarover een school heeft gerapporteerd verschilt sterk. Er zijn een paar scholen (n=3) die maar over één of twee leerlingen hebben gerapporteerd, er zijn ook scholen (n=23) die van meer dan 50 leerlingen gegevens hebben aangeleverd. De hoeveelheid leerlingen die uitstroomt verschilt per school en hangt samen met het totale leerlingaantal (schoolgrootte): van een grote school stromen uiteraard meer leerlingen uit dan van een kleine school.

2.2. Uitstroomgegevens vergeleken

Voor de monitoring is gebruik gemaakt van een webbased vragenlijst. De vragen die zijn gesteld in de monitor zijn terug te vinden in bijlage 2. In de beschrijving van de uitkomsten in hoofdstuk 2 en 3 houden we zoveel mogelijk de volgorde van de vragenlijst aan. In de tabellen vermelden we steeds de aantallen leerlingen (n) en de percentages waarop de resultaten zijn gebaseerd. Bij de percentages komt het totaal soms door afrondingen niet precies uit op 100 procent. In de tabelkoppen wordt verwezen naar de bijbehorende tabel met regionale gegevens in bijlage 1.

2.2.1 Achtergrondkenmerken van uitgestroomde leerlingen

Allereerst is wederom gevraagd naar enkele achtergrondkenmerken van de uitgestroomde leerlingen. Van de uitgestroomde leerlingen is 60 procent jongens en 40 procent meisjes. Dit percentage is nauwelijks veranderd ten opzichte van 2001-2002 en 2004-2005 en zelfs helemaal hetzelfde gebleven ten opzichte van 2005-2006.

Tabel 2.2 (bijlage tabel B2) *Geslacht van de uitgestroomde leerlingen in percentages*

	2001-2002 (n=1928)	2004-2005 (n=906)	2005-2006 (n=1792)	2006-2007 (n=4150)
Jongen	62	61	60	60
Meisje	38	39	40	40
Totaal	100%	100%	100%	100%

Vervolgens is naar de geboortedatum van de leerling gevraagd. De gemiddelde leeftijd waarop leerlingen uitstromen is gedaald in het laatste jaar naar 16,4 (tabel 2.3). De daling ten opzichte van het voorgaande jaar is minimaal. Vergeleken met de vroegere jaren is wel een duidelijke daling te constateren. Bij nadere analyse van de gegevens van deze leerlingen blijkt dat van de jongste groep (11-16 jaar) het merendeel (73 procent) uitstroomt naar een opleiding, zoals te verwachten is omdat zij nog leerplichtig zijn. Van de overige 27 procent leerlingen is 22 procent aan het werk (inclusief werken en leren), heeft 2 procent geen werk en volgt geen opleiding en is het van 3 procent onbekend waar naartoe de leerlingen uitgestroomd zijn.

Tabel 2.3 (bijlage tabel B3) *Gemiddelde leeftijd van de uitgestroomde leerlingen*

	2001-2002 (n=1909)	2004-2005 (n=895)	2005-2006 (1773)	2006-2007 (3997)
Gemiddelde leeftijd	17,6	17,6	16,5	16,4

Het overgrote deel van de uitgestroomde leerlingen (73 procent) heeft een Nederlandse achtergrond. 7 procent wordt tot de Turkse groepering gerekend, 5 procent tot de Marokkaanse groepering en 8 procent tot andere, niet westerse groeperingen (tabel 2.4).

Tabel 2.4 (bijlage tabel B4) Cultureel-etnische groepering van de uitgestroomde leerlingen¹

	2006-2007 (n=4145)
Nederlands	69
Turks	8
Marokkaans	6
Surinaams	3
Antilliaans	3
Anders, niet westers	6
Anders, westers	2
Anders, onbekend	2
Totaal	100%

Van de uitgestroomde leerlingen heeft bijna drie kwart 4 jaar of langer op de school ingeschreven gestaan (tabel 2.5).

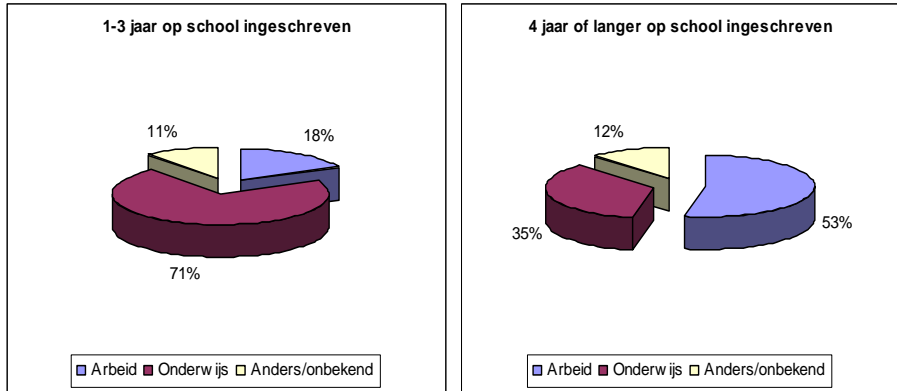
Tabel 2.5 (bijlage tabel B5) Aantal jaren dat de leerling op de school ingeschreven heeft gestaan

	2006-2007 (n=4150)
Eén jaar	8
Twee jaar	9
Drie jaar	11
Vier jaar	31
Vijf jaar	31
Zes jaar of langer	10
Totaal	100%

Van de leerlingen die 1-3 jaar op de school hebben gezeten stroomt 18 procent uit naar arbeid, 71 procent naar school en 11 procent naar iets anders of het is onbekend. Bij de leerlingen die 4 jaar of langer op de school hebben gezeten liggen deze percentages anders: 53 procent stroomt uit naar arbeid, 35 procent naar school en 12 procent naar iets anders of heeft een onbekende bestemming (figuur 2.6).

¹ Bij de 626 Rotterdamse leerlingen is gevraagd naar het geboorteland en niet naar de cultureel-etnische groepering. Op basis van deze variabele is door Koers VO de etniciteit bepaald.

Figuur 6. Uitstroom leerlingen uitgesplitst naar aantal jaren dat de leerling op de school ingeschreven heeft gestaan (n=4150)

2.2.2 Specialisatie van de leerlingen

Leerlingen in het praktijkonderwijs kunnen zich specialiseren in een bepaalde richting. Het percentage leerlingen dat een specialisatie volgt vertoont over de jaren heen een stijgende lijn. Echter in het schooljaar 2006-2007 wordt deze stijgende lijn niet voortgezet. Sterker nog, er is een duidelijke daling te constateren ten opzichte van de voorgaande jaren (tabel 2.7). Het is onduidelijk of dit een gevolg is van de manier van bevragen. In de voorgaande jaren is er gevraagd naar specialisatie op school én naar specialisatie tijdens de stage. In de monitor van 2006-2007 zijn deze twee vragen gebundeld en is er gevraagd naar specialisatie (niet uitgesplitst naar school en stage). De cijfers zijn wel met elkaar vergelijkbaar, voor de vergelijking met voorgaande jaren zijn namelijk de gemiddelde cijfers genomen van de specialisatie tijdens school en stage. De resultaten laten in ieder geval zien dat iets minder dan de helft van de uitgestroomde leerlingen in het schooljaar 2006-2007 een specifieke specialisatie heeft gevolgd.

Tabel 2.7 (bijlage tabel B6a) Percentage leerlingen dat zich gespecialiseerd heeft in een bepaalde richting

	2001-2002 (n=1930)	2004-2005 (n=890)	2005-2006 (n=1740)	2006-2007 (n=4150)
Ja	39	55	60	47
Nee	61	45	39	48
Onbekend	-	-	2	5
Totaal	100%	100%	100%	100%

De richting waarin leerlingen zich specialiseren is ook dit jaar weer nagevraagd (tabel 2.8). De meest genoemde richtingen zijn bouw/techniek, detailhandel/winkel, horeca,

zorg en groenvoorziening. In de nieuwe vragenlijst is de categorie bouw/techniek niet verder uitgesplitst, het percentage leerlingen dat in deze richting is gespecialiseerd is ongeveer gelijk gebleven (23 procent vorig jaar versus 26 procent dit jaar). Ten opzichte van het voorgaande schooljaar zijn er ook wat betreft de overige specialisaties nauwelijks veranderingen opgetreden. De categorie "recreatie" is dit jaar nieuw in de vragenlijst, er is echter nog geen leerling uitgestroomd met deze specialisatie.

Tabel 2.8 (bijlage tabel B6b) Richting van specialisatie in percentages

	2001-2002 (n=749)	2004-2005 (n=506)	2005-2006 (n=1035)	2006-2007 (n=1961)
Detailhandel/winkel	10	20	19	17
Groothandel/magazijn/logistiek	5	11	5	6
Bouw/techniek	7	8	6	26
Houtbewerken	6	2	4	
(mig-mag) lassen	4	4	4	
Schilderen	2	2	2	
Electro	-	2	1	
Metaal	7	7	6	
Schoonmaak	6	5	6	
Horeca	15	11	17	16
Groenvoorziening	11	9	10	10
Vervoer	1	3	3	2
Zorg	6	14	10	10
Uiterlijke verzorging	1	1	1	1
Recreatie	Geen categorie	Geen categorie	Geen categorie	0
Anders	18	6	9	7
Totaal	100%	100%	100%	100%

Bij de categorie 'anders' wordt een heel scala aan andere richtingen genoemd. De grootste groepen daarvan zijn administratie en dienstverlening, deze worden beiden 14 keer genoemd, gevolgd door agrarisch (dierenverzorging, dierhouderij, hoveniersbedrijf, landbouw, pluimveeverwerking), allen 12 keer genoemd.

Deze meting is voor het eerst gevraagd of de leerling ook is uitgestroomd in arbeid of opleiding in de richting van de gevolgde specialisatie. In tabel 2.9 is te zien dat ruim driekwart van de uitgestroomde leerlingen daadwerkelijk een vervolg geeft aan de gekozen specialisatie. In paragraaf 2.2.6 wordt de samenhang tussen de specialisatie en de bedrijfssector waarin de leerling terecht is gekomen nader beschreven.

Tabel 2.9 (bijlage tabel B6c) Percentage leerlingen dat uitgestroomd is in arbeid of opleiding in de richting van de gevolgde specialisatie.

	2006-2007 (n=1959)
Ja	77
Nee	20
Onbekend	3
Totaal	100%

2.2.3 Situatie na schoolverlaten: arbeid of doorleren

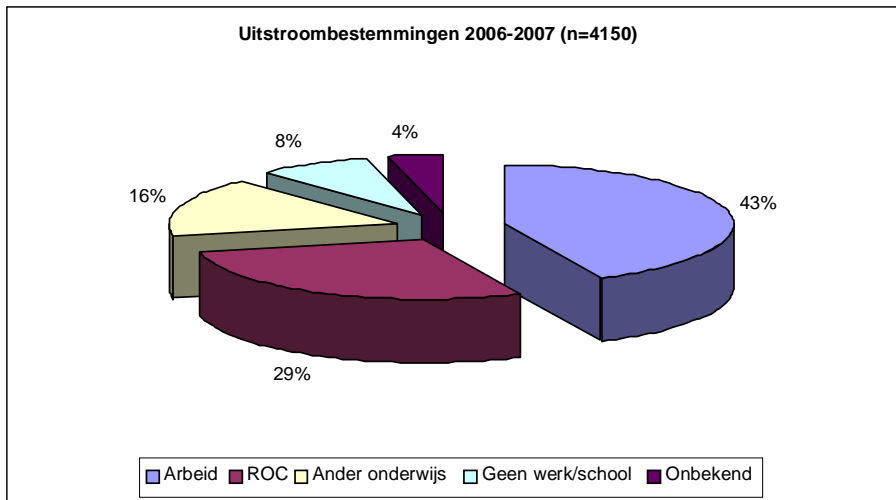
De situatie van de leerlingen na het schoolverlaten is één van de belangrijkste kengetallen van de monitoring van de uitstroom. Hoeveel leerlingen hebben werk, hoeveel volgen een verdere opleiding en in hoeverre is het werk of de opleiding in dezelfde richting als de gevolgde specialisatie?

De vragen betreffende de uitstroom van de leerling naar arbeid of opleiding zijn over de jaren heen verschillend geformuleerd. Daarom is voor tabel 2.10, 2.11 en 2.12 een herberekening gemaakt van de beschikbare cijfers uit de monitor van 2001-2002 en de andere monitors om ze zo vergelijkbaar mogelijk te kunnen presenteren. Daarbij is de formulering uit de monitor van 2006-2007 als uitgangspunt genomen. In tabel 2.10 (en in figuur 2.11) is te zien dat het percentage leerlingen dat een opleiding volgt is toegenomen en het percentage dat uitstroomt naar arbeid is afgenomen ten opzichte van voorgaande schooljaren. De leerlingen die werken en leren combineren (BBL-opleiding op ROC) zijn meegerekend bij 'arbeid'. Van de 45 procent leerlingen die in het schooljaar 2006-2007 naar 'leren' uitstromen, gebeurt dat voornamelijk naar het ROC (BOL, AKA of anders).

Tabel 2.10 (bijlage tabel B7) Uitstroom naar arbeid, leren en 'anders' in percentages

	2001-2002 (n=1941)	2004-2005 (n=826)	2005-2006 (n=1642)	2006-2007 (n=4150)
Arbeid (regulier, met subsidie, met BBL-opleiding etc)	61	50	49	43
ROC (Bol of anders)	13	30	34	23
ROC (AKA)				5
Vmbo-school				2
REC-school				2
Andere opleiding in de regio				3
Onderwijs buiten regio i.v.m. verhuizing				3
Andere school voor praktijkonderwijs				5
Toeleidingstraject	6	5	4	Geen categorie
Geen werk of school	20	15	12	8
Onbekend				4
Totaal	100%	100%	100%	100%

Figuur 11: Uitstroombestemmingen 2005-2006 in percentages

Zoals is aangegeven hebben de scholen in Amsterdam eigen monitorgegevens verzameld van 321 leerlingen. Van de Amsterdamse leerlingen stroomt 35 procent uit naar arbeid (25 procent van de leerlingen combineert arbeid met een opleiding) en 43 procent naar onderwijs (merendeel BOL). Bijna 5 procent van de leerlingen heeft wegens detentie, zwangerschap/geboorte of internaatplaatsing geen werk of volgt geen opleiding.

2.2.4 *Uitstroom naar arbeid nader bezien*

De resultaten in deze paragraaf gaan over de 1785 leerlingen die zijn uitgestroomd naar arbeid, al dan niet ondersteund door een subsidieregeling. In tabel 2.12 en figuur 2.13 bekijken we de groep uitstromers die in tabel 2.10 bij de categorie 'arbeid' vermeld staan. Waar zijn zij terechtgekomen? Uit tabel 2.10 weten we al dat het percentage leerlingen dat is uitgestroomd naar een arbeidsplaats in absolute zin is afgenomen. Binnen de groep leerlingen die een arbeidsplaats heeft verworven is echter ook een verschuiving te zien. Als we kijken naar tabel 2.12 valt op dat het percentage leerlingen in een reguliere arbeidsplaats ten opzichte van 2005-2006 nogal is toegenomen. In 2007 had Nederland te maken met economische welvaart en een daarmee gepaard gaande banengroei en krapte op de arbeidsmarkt. Dit kan bij hebben gedragen aan de groei van het aantal reguliere arbeidsplaatsen voor leerlingen uit het praktijkonderwijs. Werkgevers hebben er in krappe tijden meer voor over om werknemers binnen te halen en te houden.

De daling betreffende het percentage leerlingen dat een arbeidsplaats met subsidie (de categorieën REA/Wajong/WIW/ID/WSW uit tabel 2.12 zijn hiervoor bij elkaar opgeteld) heeft die in 2005-2006 al geconstateerd is lijkt zich in het schooljaar 2006-2007 voort te zetten. De dalende lijn is nu minder duidelijk (2004-2005: 60 procent; 2005-2006: 52 procent; 2006-2007: 48 procent). Vanwege de verschillende antwoordcategorieën is het echter lastig om de gegevens over de jaren heen goed te vergelijken.

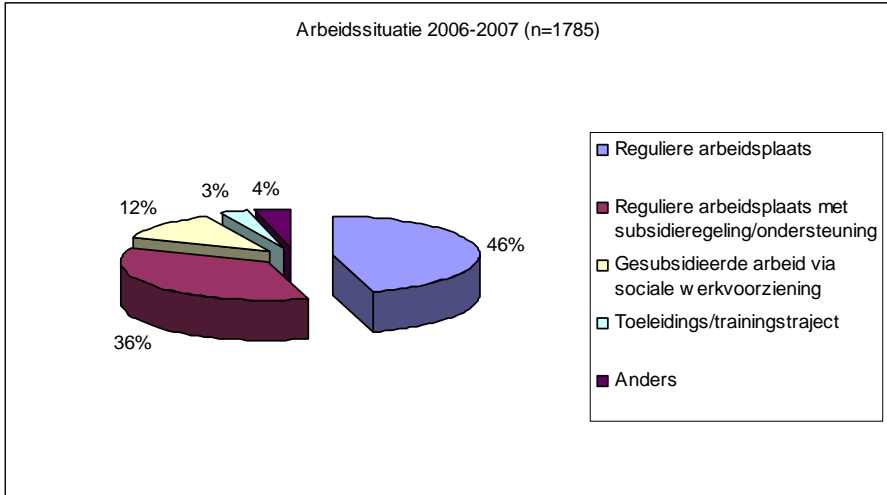
Tabel 2.12 (bijlage tabel B9) Situatie van de (oud) leerlingen die werken na het verlaten van het praktijkonderwijs.

	2001-2002 (n=1207)	2004-2005 (n=356)	2005-2006 (n=640)	2006-2007 (n=1785)
Reguliere arbeidsplaats zonder subsidie	49	20	26	46
Reguliere arbeidsplaats met REA/WAJONG	29	39	29	36*
Gesubsidieerde arbeid WIW of ID banen		-	1	
Gesubsidieerde arbeid Wet Sociale Werkvoorziening		21	22	12
Toeleidings/trainingstraject (bv werkervaringstrajecten of reïntegratietrajecten)	10	11	11	3
Anders, namelijk	11	11	10	4
Totaal	100%	100%	100%	100%

* in 2006-2007 was de formulering als volgt: 'reguliere arbeidsplaats met subsidieregeling/ondersteuning'.

In de categorie 'anders' wordt een aantal bestemmingen meer dan 1 keer vermeld, het gaat om de BBL (13 keer), uitzendwerk (6 keer), sociale activering (5 keer), de sociale werkplaats en de oproepkracht (beide 2 keer).

Figuur 2.13 Typering van arbeidsplaats van uitgestroomde leerlingen in percentages.

2.2.5 Uitstroom naar bedrijfssector

De vraag naar de bedrijfssector waar de leerling in is uitgestroomd geeft inzicht in de verschillende branches waar leerlingen terechtkomen. Deze informatie is van belang voor het aangaan en onderhouden van contacten met (branches van) werkgevers. De bedrijfssector waar een leerling terechtkomt hoeft overigens niets te zeggen over het beroep dat hij/zij uitoefent. Een leerling kan bijvoorbeeld schoonmaker zijn bij een drukkerij. Dit jaar is alleen gevraagd naar de bedrijfssector en niet meer naar het beroep van de leerling.

Een overzicht van de bedrijfssectoren waar de leerlingen van het praktijkonderwijs terechtkomen staat in tabel 2.14. Detailhandel, bouwnijverheid, industrie en landbouw en visserij zijn in 2006-2007 de belangrijkste branches. Het percentage leerlingen waarvan de bedrijfssector 'anders' is, is duidelijk minder geworden dan in voorgaande jaren maar toch nog aanzienlijk. Figuur 2.15 maakt ook nog eens duidelijk dat de uitstroom naar de branche 'administratie/verkoop' in 2006-2007 een grote sprong heeft gemaakt.

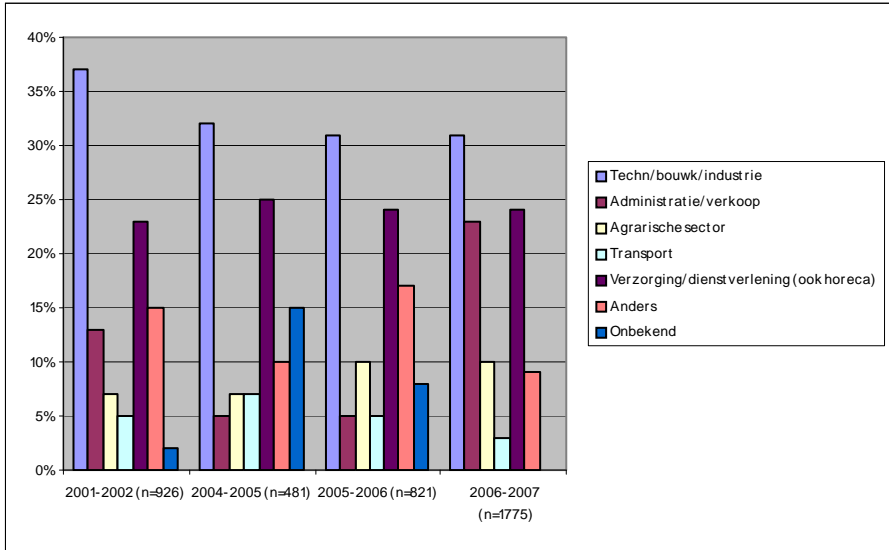
Tabel 2.14 (bijlage tabel B8a) In welke bedrijfssector is de leerling werkzaam?

	2001-2002 (n=884)	2004-2005 (n=416)	2005-2006 (n=665)	2006-2007 (n=1775)
Industrie	22	20	18	13
Landbouw, jacht en bosbouw (visserij)	7	7	10	10
Bouwnijverheid	15	12	13	18
Detailhandel	13	5	5	19
Horeca	11	7	13	9
Vervoer	5	7	5	3
Productie/distributie/handel elektriciteit stroom/water	1	3	2	7
Openbaar bestuur, overheidsdiensten, sociale verzekeringen	-	-	1	
Onderwijs	-	Niet gevraagd	1	
Gezondheids- en welzijnszorg	6	5	3	
Milieudienstverlening/cultuur/ recreatie en overige dienstverlening	5	9	3	7
Verhuur/handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening	-	1	1	
Groothandel	Niet gevraagd	Niet gevraagd	Niet gevraagd	4
Persoonlijke diensten	Niet gevraagd	Niet gevraagd	Niet gevraagd	2
Anders	15	10	17	9
Onbekend	2	15	8	0
Totaal	100%	100%	100%	100%

De categorieën in tabel 2.14 zijn in het jaar 2006-2007 eveneens anders geformuleerd dan in de voorgaande jaren:

- Landbouw en visserij' was in voorgaande jaren 'Landbouw, jacht en bosbouw (visserij);
- 'Detailhandel' was in voorgaande jaren 'Reparatie consumptieartikelen en handel';
- 'Vervoer' was in voorgaande jaren 'Vervoer, opslag, communicatie';
- 'Productie/distributie/handel elektriciteit stroom/water - Openbaar bestuur, overheidsdiensten, soc. verzekeringen – Onderwijs – Gezondheids- en welzijnszorg' is nu samen 'Algemene diensten';
- 'Milieudienstverlening/cultuur/ recreatie en overige dienstverlening - Verhuur/handel onroerend goed, zakelijke dienstverlening' is nu samen 'Algemene diensten'.

Figuur 2.15: Weergave van uitstroom naar bedrijfssector in percentages over de jaren

In tabel 2.16 is meer in detail te zien waar de leerlingen nu werken. Deze vraag is dit schooljaar voor de eerste keer in de monitor opgenomen, er is dus geen vergelijking met voorgaande jaren mogelijk. De meeste leerlingen blijken in de landbouw en visserij te werken (12 procent), gevolgd door 'overige industrie' (10 procent), detailhandel non-food (9 procent) en bouwspecialismen en restaurants/cafetaria's (beide 8 procent).

Tabel 2.16 (bijlage tabel B8b) In welke subbedrijfssector is de leerling werkzaam?²

	2006-2007 (n=1639)
Landbouw en visserij	12
Voedingsmiddelen	5
Textiel, lederwaren	2
Houtindustrie	3
Bouwmaterialen glas	1
Uitgeverij drukkerij	1
Basismetaal	1
Metaalproducten	5
Elektrische en optische apparatuur	1
Transportmiddelen	2
Overige industrie	10
Burger- en utiliteitsbouw	4
Infrastructuur	2
Bouwinstallatie	3
Bouwspecialismen	8
Groothandel	2
Detailhandel food	5
Detailhandel non-food	9
Detailhandel auto	2
Hotels, Pensions	1
Restaurants en cafetaria's	8
Wegtransport	1
Overig vervoer	1
Diensten t.b.v. vervoer	1
Schoonmaakbedrijven	3
Uitzendbureaus	1
Cultuur, recreatie	1
Kapper, verzorging, ov	4
Totaal	100%

Er is dit jaar voor het eerst een vraag opgenomen naar het soort werkzaamheden dat de leerlingen uitvoeren. Voor 1323 leerlingen is deze vraag beantwoord. Uit de antwoorden blijkt dat de leerlingen een heel scala aan werkzaamheden verrichten. In het algemeen kunnen de werkzaamheden worden ondergebracht in drie hoofdcategoryën: algemeen voorkomende werkzaamheden, assisterende/ondersteunende werkzaamheden en hoofdwerkzaamheden. De assisterende/ondersteunende werkzaamheden zijn de meest voorkomende.

² Voor de overzichtelijkheid van de tabel zijn de categoryën die niet of nauwelijks zijn genoemd, niet weergegeven.

Wat betreft de algemeen voorkomende werkzaamheden gaat het om werkzaamheden zoals opruimen, koffie rondbrengen, schoonmaken. Het zijn werkzaamheden die in principe in elk bedrijf uitgevoerd kunnen worden en niet verbonden zijn aan specifieke sectoren.

Hoofdwerkzaamheden verrichten de meeste leerlingen in de groenvoorziening, productie, bouw, winkels, supermarkten, bakkerijen en keukens. Het gaat daarbij om min of meer specialistische werkzaamheden die direct te maken hebben met het product van het bedrijf waar men voor werkt: vakken vullen, computers voorzien van nieuwe onderdelen, tuinen onderhouden.

De assisterende/ondersteunende werkzaamheden zijn niet nader gespecificeerde deelwerkzaamheden gericht op de ondersteuning of assistentie van de hoofdwerkzaamheden. Dit soort werkzaamheden vindt in allerlei sectoren plaats, waaronder de bouw, bakkerijen en winkels. Het gaat dan vooral om werk als assistent bij bouwbedrijven, garages, klusbedrijven, etc.

Ook hebben sommige oud-leerlingen beroepen als schilder, stukadoor of kapper. Eén leerling geeft zelfs aan een eigen bedrijf (een hondentrimsalon) te zijn begonnen.

2.2.6 Samenhang tussen specialisatie in opleiding en beroep of studie

In tabel 2.8 is vermeld in welke richtingen de leerlingen op school zijn gespecialiseerd. De resultaten hiervan worden in tabel 2.17 vergeleken met de bedrijfssector waarnaar de leerling is uitgestroomd. Er blijkt een sterke samenhang te zijn tussen de latere bedrijfssector en de gevolgde specialisatie. Uit de tabel is bijvoorbeeld af te lezen dat ruim drie kwart van de leerlingen die een specialisatie in de detailhandel hebben gevolgd ook in de detailhandel terecht zijn gekomen (79 procent). Bij leerlingen die de specialisatie horeca gedaan hebben is 73 procent ook in die sector terechtgekomen. De vetgedrukte cijfers in de tabel geven aan naar welke bedrijfssector de meeste leerlingen met deze specialisatie zijn uitgestroomd.

Tabel 2.17 (niet in bijlage) Bedrijfssector van leerlingen uit schooljaar 2006-2007 gerelateerd aan de gevolgde specialisatie, in percentages over de rijen*

Specialisatie leerlingen	Bedrijfssector waarin leerling werkzaam is													
	Industrie	nijverheid	bouw-	Horeca	Vervoer	diensten	Persoon- lijke	Persoon- visserij	Landbouw	handel	Groot- handel	Detail- handelen	Facilitaire diensten	Algemene diensten
Detailhandel (n=339)	2	2	5	0	1	1	4	79	3	1	3			
Groothandel/ magazijn/ logistiek (n=116)	14	4	1	8	0	1	42	11	4	6	8			
Bouw/techniek (n=515)	22	54	0	4	0	2	2	7	1	1	7			
Schoonmaak (n=96)	13	0	4	0	2	2	2	6	53	13	6			
Horeca (n=304)	5	1	73	1	1	1	2	8	3	2	3			
Groen (n=191)	3	3	0	2	0	62	1	3	16	3	6			
Vervoer (n=36)	5	0	0	57	5	10	5	10	0	10	0			
Zorg (n=202)	0	0	0	0	15	0	0	9	21	44	12			

* door afrondingen komen de rijen niet altijd precies op 100% uit

2.2.7 Type dienstverband en combinatie leren en werken

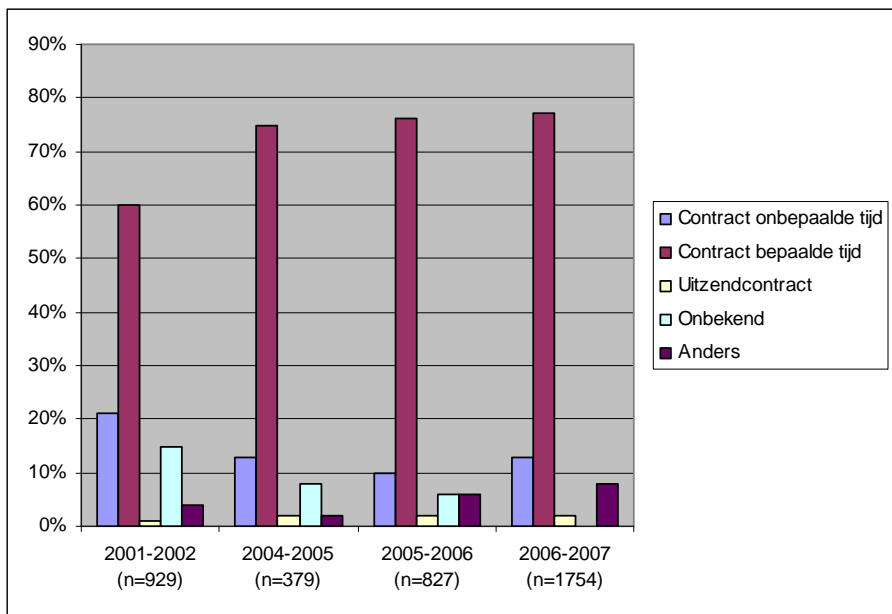
De laatste vraag van de uitstroommonitor over arbeid betreft het soort dienstverband en de combinatie van leren en werken. In tabel 2.18 en figuur 2.19 is af te lezen wat voor type dienstverband de leerlingen hebben. Het aantal leerlingen dat een vast contract krijgt (contract voor bepaalde tijd) is ten opzichte van 2005-2006 iets gestegen en zit weer op het niveau van 2004-2005. Deze ontwikkeling is belangrijk voor de oud-leerlingen van het praktijkonderwijs. Een tijdelijk contract levert een onzekere situatie op, omdat de kans bestaat dat het contract niet verlengd wordt. Het behouden van een baan is voor dit type leerlingen moeilijk en vergt extra aandacht (Koolman, 2005).

Tabel 2.18 (bijlage tabel 11) Wat is de aard van het dienstverband?

	2001-2002 (n=929)	2004-2005 (n=379)	2005-2006 (n=827)	2006-2007 (n=1754)
Contract voor onbepaalde tijd (vast)	21	13	10	13
Jaarcontract	60	75	76	52
Halfjaarcontract				19
Proeftijd				6
Contract op oproepbasis				1
Uitzendcontract	1	2	2	2
Onbekend	15	8	6	Geen categorie
Anders, nl	4	2	6	8
Totaal	100%	100%	100%	100%

In de categorie 'anders' zijn de volgende antwoorden gegeven: wachtlijst WSW (5 keer), behoud van uitkering (7 keer), BBL-plaats (9 keer), leerwerkovereenkomst (16 keer) en sociale activering (15 keer).

Figuur 2.19: Type arbeidscontract vergeleken over de jaren, in percentages

Ook de vraag of de leerling leren en werken combineren is dit jaar nieuw in de monitor. Ruim een derde deel van de leerlingen die uitstromen naar arbeid volgt daarnaast ook een opleiding (zie tabel 2.20). De meeste leerlingen doen dat op het ROC, een klein percentage volgt een andere opleiding.

Tabel 2.20 (bijlage tabel 10) Percentage leerlingen dat naast het werk een opleiding volgt

	2006-2007 (n=1639)
Nee	64
Ja, BBL opleiding op ROC	30
Ja, andere opleiding	6
Totaal	100%

2.2.8 Uitstroomrichting ROC

In de meting van 2006-2007 is een extra vraag toegevoegd waarmee wordt geïnventariseerd welke richting leerlingen volgen als zij naar het ROC uitstromen. Voor de AKA opleiding (het gaat hier dus om de AKA opleiding binnen het ROC, niet om de opleiding in de praktijkschool zelf) is gevraagd naar de uitstroomrichting. In tabel 2.21 is te zien dat de meeste leerlingen de voorkeur hebben voor economie/handel (40 procent heeft dit gekozen) of zorg/welzijn (37 procent heeft dit gekozen).

Tabel 2.21 (bijlage tabel 12) Welke AKA-uitstroomrichting doet de leerling?

	2006-2007 (n=219)
Economie / handel	40
Techniek	19
Zorg / welzijn	37
Voedsel / leefomgeving	4
Totaal	100%

Bij de uitstromers naar de BOL opleiding is in kaart gebracht welke opleidingsrichting zij doen. Hier kiezen de meeste leerlingen voor de opleidingsrichtingen gezondheidszorg/welzijn/uiterlijk (29 procent) of administratie/economie (22 procent) (in mindere mate) ook de opleidingen horeca/toerisme (13 procent) en techniek (11 procent).

Tabel 2.22 (bijlage tabel 14) Welke BOL-opleidingsrichting doet de leerling?³

	2006-2007 (n=702)
Administratie en economie	22
Gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk	29
Groene sector	5
Horeca en toerisme	13
Industrie (food en vers)	2
Maatschappij en veiligheid	5
Mode en textiel	1
Techniek	11
Transport & logistiek	3
Bouw	5
Weet niet	5
Totaal	100%

2.2.9 Uitstromen naar een andere situatie

In tabel 2.10 staat een totaal overzicht van de uitgestroomde leerlingen. In deze tabel is ook de uitstroom van leerlingen naar een andere school voor praktijkonderwijs, het speciaal onderwijs of een andere situatie beschreven. In deze paragraaf gaan we dieper in op de situatie van deze leerlingen.

Vijf procent van alle uitgestroomde leerlingen stroomt uit naar een andere school voor praktijkonderwijs. Uit tabel 2.23 blijkt dat bijna zestig procent van de leerlingen uitstroomt naar een andere school voor praktijkonderwijs vanwege de logische reden dat er een verhuizing heeft plaatsgevonden. Ook een groot deel (41 procent) geeft aan dat men voor een andere school voor praktijkonderwijs kiest vanwege een andere reden. Helaas is dit niet verder toegelicht door degene die de monitor heeft ingevuld.

Tabel 2.23 (bijlage tabel 15) Uitstromen naar een andere school voor praktijkonderwijs, waarom?

	2006-2007 (n=208)
Verhuizing	59
Andere reden	41
Totaal	100%

Twee procent van alle uitgestroomde leerlingen stroomt uit naar een school voor speciaal onderwijs. Vier van de vijf leerlingen stroomt dan uit naar een school in cluster 4 (onderwijs voor leerlingen met gedragsproblemen), de overige 20 procent gaat

³ Voor de overzichtelijkheid van de tabel zijn de categorieën grafisch/media, onderwijs/wetenschappen en taal/cultuur/hobby hier niet in opgenomen, deze opleidingsrichtingen zijn niet gekozen.

over naar een school in cluster 3 (onderwijs voor lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapte leerlingen).

Tabel 2.24 (bijlage tabel 16) Uitstromen naar een REC-school, welk cluster?

	2006-2007 (n=93)
Cluster 3 (lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapt)	20
Cluster 4 (gedragsmoeilijkheden)	80
Totaal	100%

Acht procent van alle uitgestroomde leerlingen stroomt niet uit naar arbeid of opleiding. Bijna een vijfde van deze leerlingen (18 procent) staat op de wachtlijst van een Sociale Werkplaats. Daarnaast behoort een grote groep tot de 'anders'-categorie. Een flinke groep leerlingen van deze 73 procent is werkzoekend en/of heeft geen werk gevonden (11 procent). Verder volgt 11 procent van deze leerlingen een (re)integratietraject, een training bij een arbeidstrainingscentrum, wordt door Sterk in werk of MEE begeleid. Ook hier is de categorie "anders" relatief groot. Van deze leerlingen, het gaat om 135 leerlingen, weten we niet waarom ze niet werken of naar school gaan.

Tabel 2.25 (bijlage tabel 17) Reden waarom leerlingen niet werken of naar school gaan?

	2006-2007 (n=319)		2006-2007 (n=232)
Mag niet werken vanwege status	1		
Wachtlijst WSW	18		
Verblijft in justitiële inrichting	4		
Verblijft in psychiatrische inrichting	2		
Vanwege zwangerschap/geboorte kind	3		
Anderen reden	73	Uitsplitsing andere redenen	
Totaal	100%	Werkzoeken en/of geen werk gevonden	15
		Thuis zitten	5
		Jobcoach	4
		(Re)integratietraject/Sterk in werk/Mee	11
		Dagactiviteitencentrum/dagbesteding	6
		Anders	58
		Totaal	100%

2.2.10 Ondersteuning na uitstromen

In de meting van 2005-2006 is voor het eerst geïventariseerd of de leerlingen na het uitstromen nog begeleiding ontvangen en zo ja, van welke instantie. In 2006-2007 is deze vraag wederom gesteld zodat een vergelijking mogelijk is. Er is een lichte stijging te constateren in leerlingen die begeleid worden na uitstroming. Was in 2005-2006 dit percentage nog 71 procent, in de huidige meting ligt het aandeel 5 procent hoger (zie tabel 2.26). Van de leerlingen met een tijdelijk arbeidscontract krijgt 83 procent begeleiding, van de leerlingen met een vast contract is dat 81 procent. Een miniem verschil waaruit geconcludeerd kan worden dat het al dan niet hebben van een vast contract geen verschil maakt voor de begeleiding van de leerling.

Tabel 2.26 (bijlage tabel 18) Wordt er naschoolse begeleiding aan de leerling geboden?

	2001-2002	2004-2005	2005-2006 (n=1629)	2006-2007 (n=3241)
Ja	Niet gevraagd	Niet gevraagd	71	76
Nee			29	24
Totaal			100%	100%

In de meeste gevallen wordt de begeleiding door de school zelf gegeven (tabel 2.27). Uit de cijfers is niet op te maken wat voor begeleiding de scholen bieden en hoe intensief die begeleiding is. De begeleiding door de school zelf is ten opzichte van het vorige schooljaar met 8 procent gestegen.

Tabel 2.27 (bijlage tabel 19) Wie gaat de naschoolse begeleiding uitvoeren?

	2001-2002	2004-2005	2005-2006 (n=1139)	2006-2007 (n=2460)
Intern	Niet gevraagd	Niet gevraagd	63	71
Extern			37	29
Totaal			100%	100%

Bijna 30 procent van de leerlingen wordt begeleid door een externe instantie. De meest genoemde externe partijen zijn ROC en Jobcoach (tabel 2.28). De percentages zijn niet goed vergelijkbaar met het schooljaar 2005-2006 omdat het bij die meting slechts mogelijk was één externe partner te kiezen, terwijl er bij de huidige meting meer partners gekozen konden worden waardoor het totaal op meer dan 100 procent uitkomt.

Tabel 2.28 (bijlage tabel 19) Indien extern, wie zijn dan de partners

	2001-2002	2004-2005	2005-2006 (n=404)	2006-2007 (n=723)		
ROC	Niet gevraagd	Niet gevraagd	13	53		
MEE			44	32		
UWV			Geen categorie	33		
CWI			Geen categorie	7		
Jobcoach			Geen categorie	43		
Re-integratiebedrijf			31	15		
Bedrijf waar de leerling werkt			3	Geen categorie		
Andere maatschappelijke organisatie			9	23		
Totaal					100%	100%

In de categorie 'anders' worden de volgende antwoorden meer dan 5 keer gegeven: Mind at work (61 keer), netwerk oostelijk Westfriesland (26 keer) en sociale werkvoorziening (6 keer).

Bij nadere analyse van deze gegevens blijkt overigens dat een kwart van de scholen aan alle uitgestroomde leerlingen begeleiding geeft, een heel klein gedeelte (3 procent) van de scholen geeft aan géén van de leerlingen begeleiding. Bij de meeste scholen (72 procent) krijgen sommige leerlingen wel, en andere geen begeleiding (dit is niet in de tabellen opgenomen). Mogelijk hangt het geven of organiseren van begeleiding voor een leerling af van diens situatie na uitstroom, de subsidiemogelijkheden of de mogelijkheden van de school. In principe heeft echter elke leerling die het praktijkonderwijs uitstroomt zorg nodig.

In Amsterdam zijn de gegevens van 321 leerlingen verzameld via een eigen monitor. Over de naschoolse begeleiding zijn de volgende gegevens voorhanden:

- voor bijna 40 procent van de uitstromers, na uitschrijving, dus na de zomervakantie, zijn zelf activiteiten verricht t.b.v. de naschoolse begeleiding.
- Voor 10 procent van de schoolverlaters is er geheel geen ketenpartner actief betrokken.
- Voor de overige 90 procent van de uitstromers zijn één of meer instanties betrokken bij de naschoolse begeleiding.

3 Regionale vergelijkingen

In dit hoofdstuk bekijken we of er verschillen zijn tussen de regio's in de uitkomsten van de uitstroommonitor. We gebruiken daarbij de regio-indeling die de Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs hanteert. In bijlage 1 zijn tabellen opgenomen waarin alle gegevens uit de uitstroommonitor zijn uitgesplitst naar regio. De regionale vergelijkingen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op die tabellen.

In paragraaf 3.1 bekijken we de deelname van scholen voor praktijkonderwijs aan de uitstroommonitor naar regio. In paragraaf 3.2 gaan we nader in op verschillen in uitkomsten.

3.1. Deelname door verschillende regio's

Aan de uitstroommonitor 2006-2007 is door 73 procent van alle (173) scholen voor praktijkonderwijs deelgenomen. Om de relatieve deelname per regio te bekijken is een vergelijking gemaakt tussen het aantal scholen in die regio en het aantal scholen dat heeft deelgenomen aan de monitor (tabel 1 van bijlage 1). De deelname verschilt sterk per regio: bepaalde regio's zijn sterk vertegenwoordigd, andere minder. Zuid-Holland Rotterdam heeft het hoogste deelnamepercentage: alle twaalf scholen in deze regio hebben deelgenomen (100 procent), dit is te danken aan de monitor van Koers VO, welke de gegevens van deze scholen in kaart heeft gebracht. Ook Gelderland Oost (90 procent), Limburg (89 procent) en Drenthe (88 procent) zijn erg goed vertegenwoordigd.

Amsterdam is niet sterk vertegenwoordigd, in deze stad heeft slechts 1 school meegedaan. Amsterdam organiseert, net als Rotterdam, zelf metingen naar de uitstroom. De resultaten hiervan zijn echter minder goed vergelijkbaar met de registratie die door het IVA gecoördineerd wordt. Andere regio's waarvan de respons wat lager is, zijn Groningen (50 procent), Zuid-Holland Dordrecht (67 procent) en West-Brabant (67 procent).

3.2 Uitkomsten vergeleken naar regio

Op basis van de tabellen in bijlage 1 kunnen we een aantal verschillen tussen regio's benoemen. Het is niet gemakkelijk om verklaringen voor de gevonden verschillen te geven, daarvoor is meer specifieke kennis van de scholen en de regio's noodzakelijk. Meer informatie over regionale werkgelegenheid, regionale scholingsmogelijkheden en specifieke regiogebonden kenmerken van de arbeidsmarkt zou daarvoor gewenst zijn. Het is echter binnen het kader van deze monitoring niet de opdracht om dergelijke meer diepgaande informatie over de regio's te verzamelen. Hierna volgen per vraag enkele opvallende verschillen tussen de regio's.

Geslacht

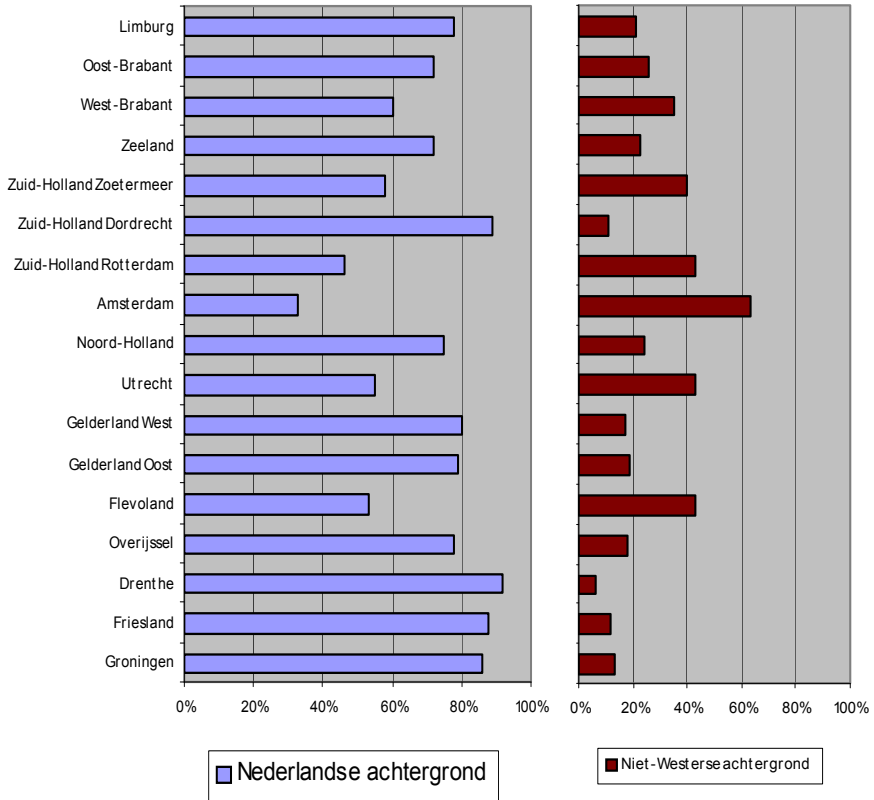
Over alle leerlingen samen zien we dat van de uitgestroomde leerlingen 60 procent jongens en 40 procent meisjes zijn. Er zijn enkele regio's die afwijken van dat beeld. In Drenthe, Overijssel, Gelderland Oost, Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland Dordrecht is het percentage meisjes bij de uitgestroomde leerlingen lager dan 40 procent, het percentage varieert in deze regio's tussen de 35 en 38 procent.

Gemiddelde leeftijd

De gemiddelde leeftijd van uitgestroomde leerlingen is 16,4 jaar. In Zeeland ligt de gemiddelde leeftijd hoger (17,0 jaar) en ook Overijssel en Limburg (beide 16,8 jaar) zitten iets boven het gemiddelde. In Amsterdam en Rotterdam is de gemiddelde leeftijd lager met 16,0 jaar.

Cultureel-etnische groepering

Van alle uitgestroomde leerlingen in deze monitor behoort 69 procent tot de Nederlandse cultureel-etnische groepering. De meeste andere uitstromers hebben een Turkse, Marokkaanse of andere niet-westerse achtergrond. Er zijn behoorlijk grote verschillen te zien tussen de verschillende regio's. In figuur 3.1 komt duidelijk naar voren dat het aandeel 'Nederlanders' in Amsterdam (33 procent), Rotterdam (46 procent) Flevoland (53 procent), Utrecht (55 procent) en Zuid-Holland Zoetermeer (58 procent) een stuk lager ligt dan gemiddeld. Dit wekt geen verbazing, aangezien het hier vooral om grootstedelijke gebieden gaat.

Figuur 3.1 Uitgestroomde leerlingen naar cultureel-etnische groepering**Aantal ingeschreven jaren**

Bijna een derde deel van de leerlingen (31 procent) staat vier jaar ingeschreven op hun school en een even groot gedeelte vijf jaar. De regionale verschillen zijn ook hier behoorlijk groot. Het deel van de leerlingen dat vier jaar ingeschreven heeft gestaan fluctueert van 15 procent (Friesland) tot 88 procent (Amsterdam). In Oost-Brabant heeft slechts 18 procent van de leerlingen vijf jaar ingeschreven gestaan, terwijl dit in Utrecht bijna de helft is (49 procent). Als we tenslotte kijken naar de leerlingen die zes jaar of langer op hun school zijn geweest dan is er in Amsterdam niet één leerling die zolang ingeschreven heeft gestaan in tegenstelling tot Friesland, daar heeft 40 procent van de leerlingen zes jaar of langer ingeschreven gestaan.

Specialisatie in een bepaalde richting

Over het algemeen volgt 47 procent van de leerlingen een specialisatie in een bepaalde richting. In enkele regio's is het percentage beduidend lager. In Amsterdam, Rotterdam en Zoetermeer specialiseren leerlingen zich minder vaak dan in andere regio's (0-32 procent).

Richting van specialisatie

Bij de richting waarin leerlingen zich specialiseren zien we eveneens regionale verschillen: soms wordt een richting in een regio vaker gekozen dan landelijk gemiddeld. (zie tabel 3.2).

*Tabel 3.2 Uitstroomrichtingen naar regio die het meest worden gekozen****

Regio	1 ^e plaats	2 ^e plaats	3 ^e plaats
Groningen	Bouw/techniek	Horeca	Detailhandel/winkel
Friesland	Bouw/techniek	Zorg	Detailhandel/winkel
Drenthe	Bouw/techniek	Detailhandel/winkel	Zorg
Overijssel	Bouw/techniek	Horeca	Groen
Flevoland*	Groothandel/magazijn/ logistiek	Detailhandel/winkel	Horeca
Gelderland-Oost	Bouw/techniek	Groen	Detailhandel/winkel
Gelderland-West	Bouw/techniek	Detailhandel/winkel	Zorg
Utrecht	Detailhandel/winkel	Bouw/techniek	Horeca
Noord-Holland	Bouw/techniek	Detailhandel/winkel	Horeca
Rotterdam	Bouw/techniek	Detailhandel/winkel	Horeca
Dordrecht**	Bouw/techniek	Horeca	Groen
Zoetermeer	Bouw/techniek	Horeca	Zorg
Zeeland	Horeca	Bouw/techniek	Detailhandel/winkel
West-Brabant	Bouw/techniek	Schoonmaak	Horeca
Oost-Brabant	Bouw/techniek	Detailhandel/winkel	Groothandel/magazijn/ Logistiek - Zorg
Limburg	Bouw/techniek	Horeca	Schoonmaak
Alle regio's	Bouw/techniek	Detailhandel/winkel	Horeca

* Detailhandel/winkel en Horeca hebben in Flevoland een gelijk aandeel.

** Horeca en Groen hebben in Dordrecht een gelijk aandeel.

*** Amsterdam is niet in deze tabel meegenomen, er is slechts één leerling die zich gespecialiseerd heeft.

In de meeste regio's kiezen de meeste leerlingen voor de richting bouw/techniek. Alleen in Flevoland, Utrecht en Zeeland is dit niet het geval.

Uitstroomrichting in de richting van de gevolgde specialisatie

Landelijk gezien stroomt ruim driekwart van de leerlingen uit in de richting van de gevolgde specialisatie. Er zijn twee regio's (Flevoland: 55 procent; West-Brabant: 44 procent), waarbij dit aandeel beduidend lager is. In de regio Dordrecht (89 procent) en Zoetermeer (92 procent) ligt het percentage leerlingen dat uitstroomt in de richting van de gevolgde specialisatie hoger.

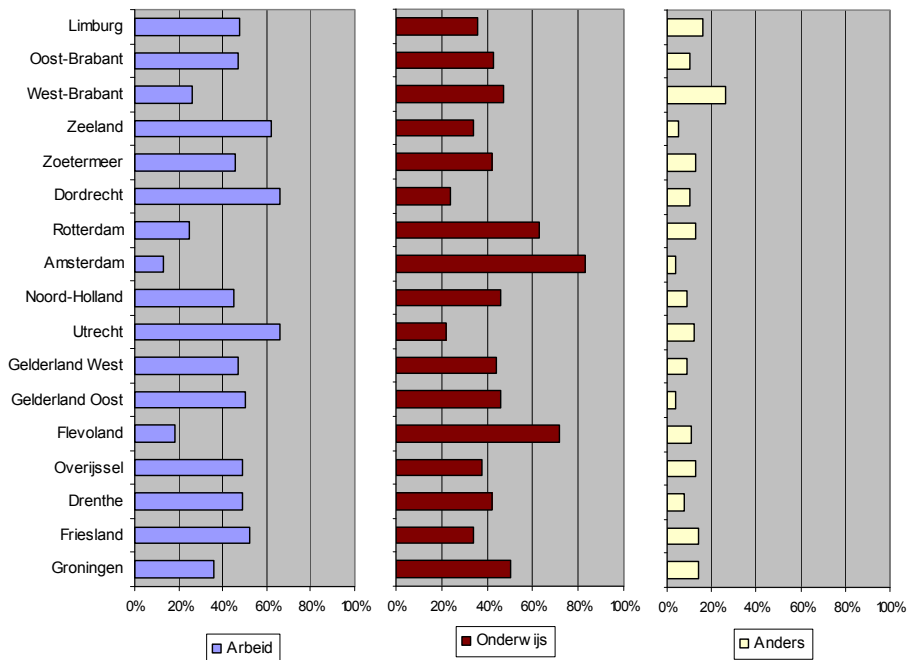
Het volgen van een opleiding naast het werk

Van de leerlingen die naar arbeid zijn uitgestroomd, volgt gemiddeld ruim een derde deel nog een opleiding naast het werk. Bij de regio's Utrecht, Noord-Holland, regio Dordrecht en Oost-Brabant ligt dit aandeel boven de 50 procent.

Overzicht uitstroombestemmingen

Gemiddeld stroomt 43 procent van de leerlingen uit naar arbeid, 45 procent naar onderwijs (ROC, vmbo, REC, andere school binnen/buiten regio). In de onderstaande figuur (figuur 3.3) is te zien dat er behoorlijke regionale verschillen zijn in de uitstroom. In enkele regio's is de uitstroom naar arbeid een stuk hoger dan landelijk gemiddeld, namelijk in Utrecht (66 procent), Dordrecht en omgeving (66 procent) en Zeeland (62 procent). In enkele regio's zien we een opvallend hoge doorstroom naar leren, namelijk in Amsterdam (83 procent), Flevoland (72 procent) en regio Rotterdam (63 procent).

Figuur 3.3: Uitstroombestemmingen regionaal vergeleken in percentages

Zonder nadere toelichting van de scholen in deze regio's blijft het gissen naar verklaringen voor de onderlinge verschillen. De verschillen in uitstroompercentages naar arbeid kunnen te maken hebben met de situatie op de arbeidsmarkt: bij een goede regionale werkgelegenheid zullen leerlingen makkelijker werk kunnen vinden. Bij een regionaal slechte arbeidsmarkt kan het voor leerlingen aantrekkelijker zijn hun intrede op de arbeidsmarkt uit te stellen en te gaan doorleren. Het kan ook zo zijn dat de uitstroom naar vervolgopleidingen beïnvloed wordt door het aanbod aan geschikte opleidingen waar voor leerlingen een aantrekkelijke werking van uitgaat.

Arbeidssituatie

Als we kijken naar de arbeidssituatie van de uitgestroomde leerlingen blijkt dat landelijk 46 procent van de naar arbeid uitgestroomde leerlingen een reguliere arbeidsplaats heeft zonder subsidie. In West-Brabant, Oost-Brabant en de regio Zoetermeer ligt dat percentage boven de 60 procent. Landelijk heeft 36 procent van de naar arbeid uitgestroomde leerlingen een reguliere arbeidsplaats met subsidieregeling. In Friesland, Flevoland, Utrecht, Dordrecht en Limburg ligt dat percentage boven de 50 procent. Landelijk gemiddeld heeft 12 procent van de naar arbeid uitgestroomde leerlingen een gesubsidieerde arbeidsplaats. In Groningen ligt dat percentage hoger met 26 procent van de leerlingen. Ook Drenthe (24 procent) en Limburg (23 procent) zitten hierboven.

Bedrijfssector

Bij de bedrijfssectoren waar de leerlingen werkzaam zijn zien we verschillen tussen de regio's. Dit is wellicht te verklaren vanuit regionale verschillen in werkgelegenheid en aanwezige bedrijfstypen.

Landelijk gezien werken de meeste leerlingen (19 procent) in de detailhandel, direct gevolgd door de bouwnijverheid (18 procent) in de industrie (13 procent). De regionale verschillen zijn terug te zien in onderstaande tabel.

Tabel 3.4 Uitstroomrichtingen naar regio die het meest worden gekozen

Regio	1 ^e plaats	2 ^e plaats	3 ^e plaats
Groningen	Bouwnijverheid	Landbouw en visserij	Detailhandel
Friesland	Bouwnijverheid	Industrie	Landbouw en visserij
Drenthe	Industrie	Bouwnijverheid	Detailhandel*
Overijssel	Industrie	Bouwnijverheid	Algemene diensten*
Flevoland	Detailhandel	Algemene diensten*	Groothandel
Gelderland-Oost	Landbouw en visserij	Industrie	Bouwnijverheid
Gelderland-West	Bouwnijverheid	Detailhandel*	Landbouw en visserij
Utrecht	Detailhandel	Horeca	Bouwnijverheid
Noord-Holland	Bouwnijverheid	Detailhandel	Horeca
Rotterdam	Detailhandel	Industrie	Bouwnijverheid/Horeca
Dordrecht	Industrie	Detailhandel*	Bouwnijverheid
Zoetermeer	Detailhandel	Bouwnijverheid	Algemene diensten
Zeeland	Horeca	Detailhandel*	Bouwnijverheid
West-Brabant	Detailhandel	Industrie	Bouwnijverheid
Oost-Brabant	Industrie	Bouwnijverheid*	Detailhandel
Limburg	Detailhandel	Industrie	Bouwnijverheid/Horeca
Alle regio's	Detailhandel	Bouwnijverheid	Industrie

* De richting in deze kolom en de vorige kolom zijn even vaak door leerlingen gekozen.

Nadere beschrijvingen naar subsectoren van bedrijfssectoren zijn vanwege de kleine aantallen leerlingen niet relevant om hier te beschrijven. In de bijlage zijn de gegevens hierover wel in de tabellen te vinden.

Aard dienstverband

Landelijk gemiddeld krijgt dertien procent van de leerlingen die in een arbeidssituatie terecht komt een contract voor onbepaalde tijd (=vast contract). In de regio Dordrecht (34 procent), Drenthe (27 procent) en Noord-Holland (27 procent) ligt het aandeel leerlingen met een vast contract boven het landelijk gemiddelde.

Een ruime meerderheid van 77 procent van de leerlingen krijgt landelijk gemiddeld gezien een contract voor bepaalde tijd (tijdelijk contract). In Zeeland, West-Brabant, Zoetermeer en omgeving en Flevoland krijgt 85 procent of meer van de leerlingen een tijdelijk contract. Het hoogste percentage uitzendcontracten vinden we in Flevoland (7 procent) vergeleken met 2 procent landelijk gemiddeld.

Uitstroomrichting van de AKA-uitstromers binnen het ROC

Van de 219 leerlingen die naar ROC-AKA uitstromen doet 40 procent dit in de richting van Economie/Handel, 37 procent naar Zorg/Welzijn, 19 procent volgt Techniek en 4 procent volgt de richting Voedsel/leefomgeving. Voor een analyse naar regio zijn de aantallen te klein.

Opleidingsrichting van de BOL-uitstromers binnen het ROC

De meeste leerlingen die uitstromen naar ROC-BOL kiezen voor de richting van Gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk (29 procent). Andere populaire richtingen zijn Administratie en economie (22 procent), Horeca en toerisme (13 procent) en Techniek (11 procent). Ook regionaal gezien volgen veel leerlingen de opleidingsrichting Gezondheidszorg, welzijn en uiterlijk. Bij slechts 2 regio's (Utrecht en West-Brabant) wordt een andere opleidingsrichting het meeste gekozen, namelijk Techniek.

Uitstromers naar een andere school voor praktijkonderwijs

Ongeveer de helft van de leerlingen die uitstromen naar een andere school voor praktijkonderwijs doen dit vanwege een verhuizing. De andere helft heeft een andere reden. De aantallen zijn te klein om uitspraken te kunnen doen over de regio's.

Uitstromers naar een school voor speciaal onderwijs

Zo'n kleine 100 leerlingen zijn uitgestroomd naar een school voor speciaal onderwijs. Hiervan stroomt 80 procent uit naar een scholen die onder cluster 4 vallen (gedragsmoeilijkheden) en de overige 20 procent naar scholen die onder cluster 3 vallen (lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapt). Ook hier kan door de kleine aantallen geen analyse naar regio worden uitgevoerd.

Geen werk en opleiding

Er is een veelvoud aan redenen genoemd waarom uitstromers niet gaan werken en geen opleiding gaan volgen. Enkele vaker genoemde redenen zijn:

- Wachtlijst WSW (18 procent)
- (Re)integratietraject/arbeidstrainingscentrum/Sterk in werk/Mee (8 procent)

- Thuis zitten (4 procent)
- Dagactiviteitencentrum/dagbesteding (4 procent)
- Jobcoach (3 procent)

Bij deze gegevens is een analyse naar regio niet mogelijk.

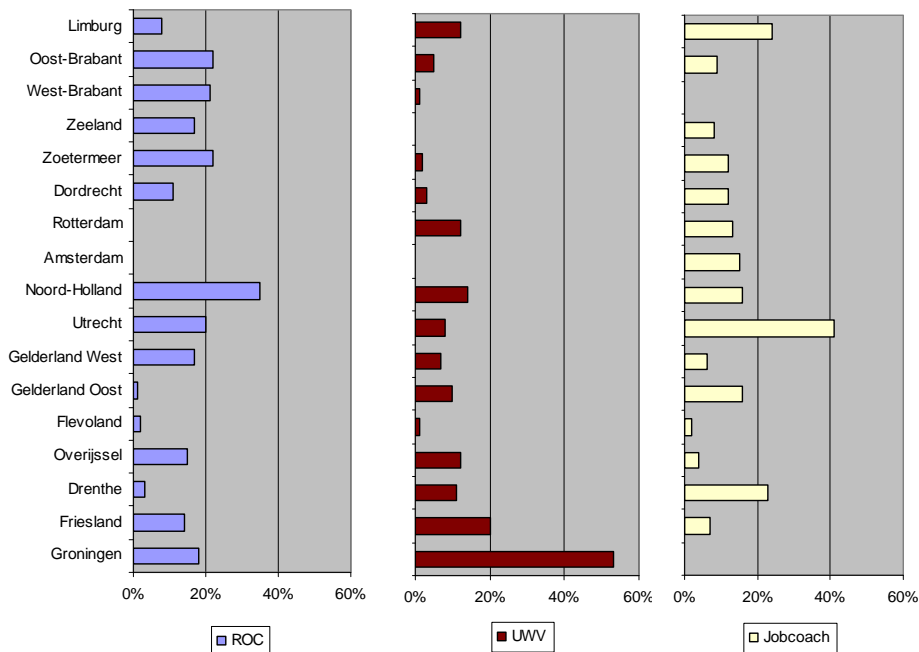
Ondersteuning na uitstromen

Landelijk gezien biedt ruim driekwart van de scholen enige vorm van ondersteuning aan de leerling na het uitstromen. In enkele regio's is dat percentage zelfs 85 procent of hoger, namelijk in Overijssel, Gelderland-West, Utrecht, Amsterdam (100 procent!), regio Dordrecht, Zeeland en West-Brabant (100 procent!). In Groningen, Gelderland Oost, Rotterdam, Oost-Brabant en Limburg biedt men minder vaak ondersteuning aan uitgestroomde leerlingen dan landelijk gemiddeld.

Landelijk gezien wordt de meeste ondersteuning na uitstromen verzorgd door de school zelf (71 procent). In Flevoland, Oost Brabant, Utrecht en Limburg wordt deze zorg vaker uitbesteed aan een externe partij.

De externe partijen die landelijk gezien het vaakst ondersteuning bieden, zijn ROC, Jobcoach en UWV. Het aandeel dat zij hebben in de externe ondersteuning verschilt nogal per regio. In onderstaande figuur komt dit duidelijk naar voren. Dit hangt waarschijnlijk samen met het begeleidingsaanbod in de regio.

Figuur 3.5: externe begeleiders bij uitstromen, regionaal vergeleken in percentages

4 Beschouwing

In dit hoofdstuk staan we stil bij de uitkomsten van de uitstroommonitor. Enkele opvallende resultaten en actuele ontwikkelingen plaatsen we in een breder perspectief.

4.1. Uitkomsten van de uitstroommonitor

De belangrijkste informatie die de uitstroommonitor oplevert is het antwoord op de vraag waar de leerlingen na uitstroom terecht komen: zijn ze aan het werk, leren ze verder of hebben ze een andere bestemming gevonden?

Arbeid of leren?

Uit de cijfers blijkt dat de dalende trend die zich sinds het schooljaar 2004-2005 heeft ingezet ten aanzien van het percentage leerlingen dat uitstroomt naar arbeid gecontinueerd wordt. 43 procent van de uitgestroomde leerlingen komt terecht in arbeid, terwijl dat in het schooljaar 2001-2002 nog 61 procent was. Er zijn daarbij net als andere jaren verschillen tussen de regio's. Het zijn echter niet helemaal dezelfde regio's als vorig schooljaar die een relatief hoge uitstroom naar arbeid vertonen. In Zeeland en Utrecht is de uitstroom naar arbeid wederom hoger dan landelijk gemiddeld, dit jaar geldt dat ook voor de regio Dordrecht. Brabant West kent wederom een relatief lage uitstroom naar arbeid, en dit jaar geldt dat ook voor Rotterdam en Flevoland. De hoge cq. lage uitstroom gaat gepaard met een lagere cq. hogere uitstroom naar een vervolgopleiding. Het jaar 2007 is in economische opzicht een zeer voorspoedig jaar geweest voor Nederland. Het aantal banen is sterk gegroeid waardoor er ook meer kansen kwamen voor leerlingen uit het praktijkonderwijs. Het wordt daarmee minder waarschijnlijk dat leerlingen hun intrede op de arbeidsmarkt hierom uit hebben gesteld en eerst voor een vervolgopleiding hebben gekozen. Het is meer aannemelijk dat de leerlingen gevoelig zijn voor de maatschappelijke trend waarin het behalen van diploma's en certificaten waardevol wordt gevonden.

Deze toenemende uitstroom naar het MBO baart het onderwijsveld echter nog steeds zorgen. Leerlingen die doorstromen naar het MBO ondervinden vaak problemen met de grootschaligheid van de ROC's. Een groot gedeelte van deze leerlingen redt het dan ook niet in het ROC, valt voortijdig af en ontbeert vervolgens de benodigde steun bij het verkrijgen van een baan. Als antwoord op deze problematiek gaan steeds maar praktijkscholen er toe over om de vervolgopleiding AKA (arbeidskwalificerend assistent) binnen de eigen muren te halen, zodat de leerling binnen de beschermde omgeving van de school een diploma of certificaat op niveau 1 kan behalen en kan doorstromen naar een beroepskwalificerende opleiding. Recente ervaringen met het aanbod van de AKA opleiding binnen de praktijkschool laat zien dat het aanbod groeiende is en dat scholen positief zijn over de haalbaarheid en geschikt-

heid van deze niveau 1-opleiding voor hun leerlingen. Scholen hebben echter nog weinig concrete afspraken met het vervolgonderwijs kunnen maken over de doorstroom van leerlingen en het verkrijgen van vrijstellingen binnen de beroepsgerichte vervolgonopleidingen (Barneveld, 2007).

Overigens is er nog steeds weinig bekend over hoe de verdere schoolloopbaan (succes of falen) van de doorgestroomde leerlingen uit het praktijkonderwijs die naar het ROC uitstromen daadwerkelijk verloopt. Nu deze trend zich door lijkt te zetten, verdient het aanbeveling dit nader te onderzoeken. Vragen die daarbij gesteld kunnen worden zijn: hoeveel van de doorgestroomde leerlingen behalen inderdaad een diploma, wat voor diploma is dat (niveau, richting AKA, BBL, BOL) hoeveel leerlingen haken er gaandeweg in het traject af (op welk moment en waarom)? Welke samenwerking is er tussen praktijkschool en ROC (bijvoorbeeld in de vorm van een convenant) en onder welke randvoorwaarden is deze samenwerking succesvol?

Gesubsidieerde arbeid

Binnen de groep leerlingen die naar arbeid is uitgestroomd is het percentage dat in een reguliere arbeidsplaats terecht komt weer sterk toegenomen. In schooljaar 2001-2002 was dit percentage 49 procent, in het schooljaar 2005-2006 is dit gedaald naar 26 procent en dit schooljaar is het weer gestegen naar 46 procent. Dit lijkt een gunstige ontwikkeling. Het baart echter zorgen dat het percentage leerlingen dat terecht komt in een reguliere arbeidsplaats met subsidieregeling of ondersteuning in het afgelopen jaar eveneens is gestegen, namelijk van 29 naar 36 procent. In de komende jaren wordt bovendien een flinke toename van het aantal Wajongers verwacht (SER, 2007), waarvan naar verwachting een deel uit het praktijkonderwijs afkomstig zal zijn. In de uitstroommonitor voor het komende schooljaar 2007-2008 wordt in kaart gebracht hoeveel van de uitgestroomde leerlingen een Wajong status hebben, zodat deze ontwikkeling ook via de monitor gevolgd kan worden.

De overheid zoekt naar mogelijkheden om deelname aan arbeid van Waronggerechtigden te bevorderen en heeft de SER verzocht in haar advies speciaal aandacht te besteden aan de overgang van school naar werk. Voor alle leerlingen uit het praktijkonderwijs, maar voor deze leerlingen misschien nog wel meer, is het belangrijk dat de begeleiding van onderwijs naar de arbeidsmarkt goed verloopt en dat daarbij sprake is van een netwerk rondom de leerling waarin alle belangrijke partijen betrokken zijn. Dit geldt vooral wanneer de stage niet uitmondt in een arbeidsovereenkomst.

Naschoolse begeleiding

Vorig schooljaar is in de monitor voor het eerst naar deze naschoolse begeleiding gevraagd. Toen bleek dat 71 procent van de scholen naschoolse begeleiding verzorgt, 63 procent daarvan deed dat intern. In het schooljaar 2006-2007 is dat percentage gestegen, 76 procent van de scholen verzorgt naschoolse begeleiding en 71 procent daarvan voert dit intern uit. Scholen die de naschoolse begeleiding extern laten uitvoeren, doen daarbij een beroep op een heel scala aan organisaties, maar met name op het ROC en de jobcoachorganisatie. Een jobcoach begeleidt mensen met een arbeidshandicap naar of in een reguliere baan. De jobcoach is populair en over

het algemeen zijn de ervaringen van scholen met deze manier van begeleiding positief. In de praktijk blijkt echter wel dat zich ook nog de nodige knelpunten voordoen met betrekking tot deze jobcoaches. Zo hebben niet alle jobcoaches een goed beeld van de mogelijkheden, wensen en problematiek van de leerling (Vink, e.a., in voorbereiding).

Welke externe organisatie de begeleiding ook uitvoert, het is belangrijk dat schoolverlaters niet met te veel verschillende instanties en begeleiders in aanraking komen en dat deze voldoende zicht hebben op de mogelijkheden van de leerling. In dat opzicht is het voorstelbaar dat veel praktijkscholen van mening zijn dat zij zelf de beste partij zijn om de schoolverlater naar arbeid te begeleiden. Overigens blijkt ook uit de resultaten van deze monitor dat een school niet per definitie nazorg biedt aan *alle* leerlingen die op die school zijn uitgestroomd. Een leerling die uit het praktijkonderwijs stroomt, heeft echter altijd zorg nodig, ongeacht de uitstroombestemming. Het is onduidelijk waarom de ene leerling wel en de andere leerling die zorg niet ontvangt. Het is een punt van aandacht, de duurzame aansluiting verdient een plek op de agenda van het praktijkonderwijs.

4.2. Uitstroommonitor en kwaliteitsbeleid

De uitstroommonitor is nu voor de vierde keer uitgevoerd. De behoefte aan de informatie die de uitstroommonitor biedt is groot, dat blijkt ook uit de hoge respons die dit keer behaald is. In dit schooljaar zijn zowel de inhoud als de technische mogelijkheden van de monitor (benchmarking) grotendeels vernieuwd waarmee deze nog beter tegemoet komt aan de wensen van de scholen. De monitor voor het schooljaar 2007-2008 staat nu reeds open en zal eind oktober 2008 afgesloten worden. Het belang van monitoring van uitstroom is in eerdere rapportages en al uitgebreid genoemd. Kort samengevat geeft monitoring van uitstroomgegevens de volgende mogelijkheden:

- Inzicht in veranderingen in uitstroom;
- Discussie over waargenomen ontwikkelingen;
- Inzicht op landelijk, regionaal en schoolniveau;
- Verantwoording naar externe partijen zoals ministerie van OCW en Inspectie van het Onderwijs;
- Verantwoording aan ouders.

De representativiteit van de monitor is in de meting 2006-2007 weer beter dan over het schooljaar 2005-2006. Hoe meer scholen deelnemen aan de uitstroommonitor, des te betrouwbaarder zijn de uitspraken die over de resultaten kunnen worden gedaan. In het komend schooljaar worden de gegevens van de uitstroommonitor bovendien expliciet gekoppeld aan het kwaliteitsbeleid van de scholen. In het project Stimulans van het Platform Praktijkonderwijs staat kwaliteitszorg en het in beeld brengen van opbrengsten en goede verslaglegging centraal. In beeld brengen van opbrengsten houdt in, dat samen met de scholen gewerkt wordt aan een werkwijze waarmee op eenvoudige wijze de 'meerwaarde' die de leerling opdoet op school, in-

zichtelijk kan worden gemaakt. Werken aan 'opbrengsten in beeld brengen' houdt ook in dat de school laat zien waar de leerlingen na het praktijkonderwijs blijven: gaan ze naar vervolgonderwijs en/of krijgen ze een baan? De uitstroommonitor kan hierbij een belangrijke rol spelen. Er wordt dit schooljaar dan ook niet meer afgewacht of scholen uit zich zelf de monitor in gaan vullen: het doel is een respons van 100 procent! In een aantal regiobijeenkomsten zal daartoe voorlichting gegeven worden over de uitstroommonitor en het gebruik van deze gegevens in de beleidscyclus.

Zoals ook weer uit deze uitstroommonitor blijkt, verschillen de resultaten aanzienlijk tussen de regio's. Op basis van deze monitor is het niet mogelijk om vast te stellen waardoor deze verschillen bestaan of zijn ontstaan. Het blijft dan ook belangrijk om de resultaten uit te splitsen naar regio, zodat ook de ontwikkelingen daarin gemonitord kunnen worden. Tegelijkertijd zou via onderzoek in kaart moeten worden gebracht welke mechanismen ten grondslag liggen aan deze verschillen. Te denken valt bijvoorbeeld aan regionale verschillen in het aanbod van werk en opleiding of bijvoorbeeld regionale initiatieven en samenwerkingsovereenkomsten rondom uitstroom van leerlingen naar vervolgopleiding.

Onderwijsnummer in het praktijkonderwijs

Het Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs, de technische ondersteuner van de monitor en het IVA zijn bezig met de optimalisering van de schoolgegevens. De regio-indeling van de scholen is aan verandering onderhevig. Om de vergelijkbaarheid van gegevens van regio's onderling ook in de toekomst te kunnen garanderen is het belangrijk dat hiervoor aandacht is. Overigens zal de invoering van het onderwijsnummer in het praktijkonderwijs hier zeker in positieve zin aan bijdragen. Het in gebruik nemen van het onderwijsnummer brengt ook weer andere mogelijkheden met zich mee. Door koppeling met andere bestanden (bijvoorbeeld van de gemeente of het CBS) kunnen leerlingen kunnen dan bijvoorbeeld langere tijd na het verlaten van de school gevolgd worden en kan uitgebreidere informatie verkregen worden.

Literatuur

Barneveld D. van en G.J. Bos (2007). *Enquête niveau 1 binnen pro*. Amersfoort: CPS

Koolman-van Gurp, A (2005). *Kan een jonge kip uitgroeien tot een gans? Een onderzoek naar verwachtingen van bedrijven met betrekking tot competenties van leerlingen die het praktijkonderwijs verlaten en/of in aanmerking willen komen voor een structurele baan*. Afstudeerverslag. Hengelo: Carmel Management Academie.

Kools en Mariën (2006). *Uitstroom praktijkonderwijs vergeleken over de jaren 2001-2002 en 2004-2005*. Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en Advies.

Kools, Q, en H. Mariën (2007). *Uitstroom praktijkonderwijs schooljaar 2005-2006*. Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en Advies.

Sociaal Economische Raad (2007). *Meedoen zonder beperkingen. Meer participatiemogelijkheden voor jonggehandicapten*. Den Haag: SER.

Vink, R, T.van Schilt-Mol en L. Sontag (in voorbereiding). *De arbeidsmarkt op! De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt voor schoolverlaters uit het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs*. Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en Advies.

Wolf, A. de, B. Vreugdenhil-Tolsma, Q. Kools. *Uitstroom praktijkonderwijs in beeld. De ontwikkeling van een instrument en een meting van de uitstroom in 2001-2002 van leerlingen praktijkonderwijs*. Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en Advies.

Bijlage 1: Uitkomsten naar regio

In deze bijlage worden de uitkomsten van de monitor weergegeven naar regio. Er is daarbij gebruik gemaakt van de regio-indeling die de Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs hanteert.

De nummering van de tabellen komt niet exact overeen met die in hoofdstuk 2. Bij de tabellen in hoofdstuk 2 is in de kop steeds aangegeven welke tabel in de bijlage erbij hoort. Daardoor is het eenvoudiger om de regionale gegevens terug te zoeken.

In elke tabel staat per regio het aantal leerlingen waarop de gegevens betrekking hebben. Het verdient aanbeveling om bij het interpreteren van de tabellen goed op het aantal te letten. In sommige gevallen is het aantal erg laag en dat maakt een goede vergelijking met andere regio's niet altijd mogelijk.

Tabel B1. Landelijke verdeling van praktijkscholen naar regio versus aan de monitor 2006-2007 deelnemende scholen naar regio

2006-2007 Totaal	Groningen		Friesland		Drenthe		Overijssel		Flevo-land		Gelder-land		Utrecht		Noord-Holland		Amsterdam		Zuid-Holland		Zee-land		West-Brabant		Oost-Brabant		Limburg	
	10	8	8	15	4	10	14	11	11	16	9	12	6	18	6	16	9	12	6	18	6	6	3	15	8			
173	10	8	8	15	4	10	14	11	11	16	9	12	6	18	6	16	9	12	6	18	6	6	3	15	8			
126	5	6	7	11	3	9	10	8	8	12	1	12	4	13	4	12	1	12	4	13	5	2	2	11	7			
73	50	75	88	73	75	90	71	73	73	75	11	100	67	72	67	75	11	100	67	72	83	67	73	73	88			

Tabel B2. Geslacht van de uitgestroomde leerlingen in percentages

2006-2007 Totaal (n=4150)	Groningen (n=108)		Friesland (n=155)		Drenthe (n=142)		Overijssel (n=368)		Flevo-land (n=159)		Gelder-land (n=239)		Utrecht (n=185)		Noord-Holland (n=477)		Amsterdam (n=24)		Zuid-Holland (n=626)		Zee-land (n=65)		West-Brabant (n=121)		Oost-Brabant (n=362)		Limburg (n=321)	
	56	60	60	62	57	64	60	64	64	64	60	60	64	46	56	63	60	58	60	60	60	58	60	58	60	58	60	
60	56	60	60	62	57	64	60	64	64	60	60	64	46	56	63	60	58	60	60	60	58	60	58	60	58	60		
40	44	40	35	38	43	36	40	36	36	40	40	36	54	44	37	40	42	40	40	40	42	40	42	40	42	40		
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100		

Tabel B3. Gemiddelde leeftijd van de uitgestroomde leerlingen

2006-2007 Totaal (n=3997)	Groningen (n=108)		Friesland (n=155)		Drenthe (n=142)		Overijssel (n=367)		Flevo-land (n=159)		Gelder-land (n=239)		Utrecht (n=185)		Noord-Holland (n=477)		Amsterdam (n=24)		Zuid-Holland (n=620)		Zee-land (n=65)		West-Brabant (n=121)		Oost-Brabant (n=362)		Limburg (n=321)	
	16,1	16,1	16,7	16,2	16,8	16,5	16,5	16,6	16,6	16,1	16,5	16,5	16,6	16,1	16,0	16,4	16,0	16,0	16,4	16,4	17,0	16,1	16,4	16,4	16,4	16,8		
16,4	16,1	16,1	16,7	16,2	16,8	16,5	16,5	16,6	16,6	16,1	16,5	16,5	16,6	16,1	16,0	16,4	16,0	16,0	16,4	16,4	17,0	16,1	16,4	16,4	16,4	16,8		

Tabel B8b. In welke branchegroep is de leerling gaan werken?

	2006-2007 Totaal (n=1639)	Groningen (n=39)	Friesland (n=81)	Drenthe (n=70)	Overijssel (n=181)	Flevo-land (n=28)	Gelder-land		Noord- Holland (n=213)	Amster- dam (n=3)	Zuid- Holland Rotterdam (n=0)	Zuid- Holland Dordrecht (n=59)	Z-Holland Zoeter- meer (n=203)	Zee- land (n=40)	West- Brabant (n=32)	Oost- Brabant Limburg (n=155)	
							Oost (n=119)	West (n=123)									
Landbouw en visserij	12	23	11	11	13	0	23	14	7	8	0	10	12	5	13	12	10
Voedingsmiddelen	5	5	10	3	4	18	3	5	2	1	0	2	6	8	0	4	8
Textiel, ledewaren	2	5	4	0	1	0	3	4	0	0	0	2	1	3	3	2	3
Houtindustrie	3	3	5	1	2	4	11	2	0	4	0	2	3	0	0	2	2
Bouwmaterialen glas	1	3	1	0	0	4	0	2	1	0	0	0	1	3	0	0	2
Papierindustrie	0	3	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Uitgeverij drukkerij	1	0	0	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0
Chemie en kunstof	0	0	0	0	1	4	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Basismetaal	1	0	4	3	0	4	1	0	1	1	0	0	0	0	0	5	0
Metaalproducten	5	0	6	13	7	4	4	3	3	6	0	8	5	8	3	1	3
Machine	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Elektrische en optische apparatuur	1	0	0	0	2	0	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Transportmiddelen	2	0	4	0	4	4	3	4	3	2	0	0	2	0	0	2	1
Overige industrie	10	10	12	23	19	4	3	9	2	4	0	29	10	0	16	11	13
Burger- en utiliteitsbouw	4	0	2	1	3	0	2	4	0	11	0	2	3	5	3	2	4
Infrastructuur	2	5	2	0	2	0	2	4	3	2	0	3	4	3	0	3	1
Bouwinstallatie	3	0	4	0	3	0	1	2	0	4	67	0	5	3	0	4	1

Tabel B8b. In welke branchegroep is de leerling gaan werken (vervolg)?

	2006-2007 Totaal (n=1674)	Groningen (n=39)	Friesland (n=81)	Drenthe (n=70)	Overijssel (n=181)	Flevo-land (n=28)	Gelder-land		Utrecht (n=123)	Noord-Holland (n=213)	Amster- dam (n=3)	Zuid- Holland Rotterdam (n=0)	Zuid- Holland Dordrecht (n=59)	Z-Holland Zoeter- meer (n=203)	Zee- land (n=40)	West- Brabant (n=32)	Oost- Brabant (n=170)	Limburg (n=155)
							Oost (n=119)	West (n=123)										
Automatiseringsdiensten	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	1	0
Onderzoek, ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	3	0	0	0
Verhuurbedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	1	0
Milieubedrijven	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	-	0	0	0	0	0	1
Schoonmaakbedrijven	3	3	1	3	5	0	4	2	2	1	0	-	2	3	5	0	5	7
Uitzendbureaus	1	0	0	0	1	0	1	2	1	0	0	-	0	1	3	6	0	0
Cultuur, recreatie	1	3	0	0	1	0	1	0	0	1	0	-	3	0	0	3	0	1
Wasserij, stomerij	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	1
Kapper, verzorging, ov	4	0	4	1	3	7	3	3	7	5	0	-	0	5	3	6	3	3
Nutsbedrijven	0	0	1	0	0	0	0	1	2	0	0	-	0	0	0	0	0	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	-	100	100	100	100	100	100

Tabel B11. Wat voor soort arbeidsovereenkomst betreft het?

2006-2007 Totaal (n=1754)	Groningen (n=39)			Friesland (n=81)		Drenthe (n=70)		Overijssel (n=181)		Flevo-land (n=28)		Gelder-land Oost (n=119)		Gelder-land West (n=123)		Utrecht (n=123)		Noord- Holland (n=213)		Amster- dam (n=3)		Zuid- Holland Rotterdam (n=115)		Zuid- Holland Dordrecht (n=59)		Z-Holland Zoeter- meer (n=203)		Zee- land (n=40)		West- Brabant (n=32)		Oost- Brabant (n=170)		Limburg (n=155)	
	Groningen (n=7)	Friesland (n=7)	Drenthe (n=0)	Overijssel (n=15)	Flevo-land (n=16)	Gelder-land Oost (n=13)	Gelder-land West (n=11)	Utrecht (n=3)	Noord- Holland (n=28)	Amster- dam (n=15)	Zuid- Holland Rotterdam (n=0)	Zuid- Holland Dordrecht (n=4)	Z-Holland Zoeter- meer (n=16)	Zee- land (n=4)	West- Brabant (n=21)	Oost- Brabant (n=45)	Limburg (n=14)																		
Contract voor onbepaalde tijd	13	21	19	27	7	4	18	16	7	23	67	13	34	8	3	0	6	5																	
Uitzendcontract	2	0	1	3	2	7	3	2	4	0	0	3	0	0	3	3	1	4																	
Jaarcontract	52	49	54	41	71	64	54	54	43	41	33	18	32	61	65	63	62	51																	
Halffjaarcontract	19	5	16	3	3	7	14	18	32	29	0	54	2	17	25	22	5	24																	
Proeftijd	6	8	4	4	4	14	8	3	6	4	0	5	2	9	5	3	9	5																	
Contract op oproepbasis	1	5	0	0	2	0	0	1	0	0	0	7	0	0	0	3	0	1																	
Anders, nl	8	13	6	21	11	4	2	5	8	4	0	0	31	5	0	6	16	10																	
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100																	

Tabel B12. Welke uitstroomrichting doet de leerling?

2006-2007 Totaal (n=219)	Groningen (n=7)			Friesland (n=7)		Drenthe (n=0)		Overijssel (n=15)		Flevo-land (n=16)		Gelder-land Oost (n=13)		Gelder-land West (n=11)		Utrecht (n=3)		Noord- Holland (n=28)		Amster- dam (n=15)		Zuid- Holland Rotterdam (n=0)		Zuid- Holland Dordrecht (n=4)		Z-Holland Zoeter- meer (n=16)		Zee- land (n=4)		West- Brabant (n=21)		Oost- Brabant (n=45)		Limburg (n=14)	
	Groningen (n=7)	Friesland (n=7)	Drenthe (n=0)	Overijssel (n=15)	Flevo-land (n=16)	Gelder-land Oost (n=13)	Gelder-land West (n=11)	Utrecht (n=3)	Noord- Holland (n=28)	Amster- dam (n=15)	Zuid- Holland Rotterdam (n=0)	Zuid- Holland Dordrecht (n=4)	Z-Holland Zoeter- meer (n=16)	Zee- land (n=4)	West- Brabant (n=21)	Oost- Brabant (n=45)	Limburg (n=14)																		
Economie / handel	40	14	71	-	27	63	62	73	33	39	13	-	75	56	25	24	31	43																	
Techniek	19	0	29	-	20	13	0	0	33	14	20	-	25	6	25	43	18	43																	
Zorg / welzijn	37	71	0	-	47	19	38	27	33	43	60	-	0	38	25	29	49	14																	
Voedsel / leefomgeving	4	14	0	-	7	6	0	0	0	4	7	-	0	0	25	5	2	0																	
Totaal	100	100	100	-	100	100	100	100	100	100	100	-	100	100	100	100	100	100																	

Tabel B14. Welke opleidingsrichting doet de leerling?

2006-2007 Totaal (n=702)	Groningen (n=16)	Friesland (n=24)	Drenthe (n=13)	Overijssel (n=62)	Flevo- land (n=52)	Gelder- land		Utrecht (n=27)	Noord- Holland (n=97)	Amster- dam (n=2)	Zuid- Holland Rotterdam (n=0)	Zuid- Holland Dordrecht (n=11)	Zee- land (n=13)	West- Brabant (n=20)	Oost- Brabant (n=67)	Limburg (n=52)	
						Oost (n=68)	West (n=66)										
22	31	17	8	16	23	12	17	19	22	0	-	18	26	23	20	31	29
29	6	29	69	29	31	22	29	15	37	100	-	27	38	46	20	19	19
0	0	0	0	2	0	1	0	4	0	0	-	0	0	0	0	0	0
5	0	13	0	5	6	12	2	4	5	0	-	18	1	0	0	1	8
13	13	13	0	16	15	19	11	11	11	0	-	0	12	15	10	16	10
2	0	0	0	10	0	3	0	0	2	0	-	0	0	0	0	1	0
5	0	8	0	2	8	7	8	0	6	0	-	0	6	0	0	1	4
1	0	4	0	0	0	0	6	0	1	0	-	0	0	0	0	4	0
0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	-	0	1	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	1	0
11	13	4	8	3	12	13	15	22	3	0	-	0	12	8	25	13	12
3	13	0	8	0	0	3	6	11	2	0	-	18	1	8	10	0	8
5	13	4	8	2	2	7	6	0	4	0	-	9	3	0	0	7	8
5	13	8	0	16	4	0	2	11	6	0	-	9	2	0	15	1	4
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	-	100	100	100	100	100	100

Tabel B15. *Waarom is de leerling naar een andere school voor praktijkonderwijs gegaan?*

2006-2007 Totaal (n=208)	Groningen (n=13)	Friesland (n=6)	Drenthe (n=16)	Overijssel (n=24)	Flevo-land (n=5)	Gelder-land		Utrecht (n=4)	Noord-Holland (n=33)	Amsterdam (n=1)	Zuid-Holland Rotterdam (n=35)	Zuid-Holland Zoetermeer (n=16)	Zee-land (n=1)	West-Brabant (n=7)	Oost-Brabant (n=14)	Limburg (n=9)	
						West (n=15)	Oost (n=7)										
Vanwege verhuizing	59	62	100	69	79	40	43	67	25	58	0	31	50	100	71	71	89
Vanwege een andere reden	41	38	0	31	21	60	57	33	75	42	100	69	50	0	29	29	11
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B16. *Onder welk cluster valt de REC-school waar de leerling heen is gegaan?*

2006-2007 Totaal (n=93)	Groningen (n=1)	Friesland (n=5)	Drenthe (n=1)	Overijssel (n=9)	Flevo-land (n=4)	Gelder-land		Utrecht (n=0)	Noord-Holland (n=22)	Amsterdam (n=1)	Zuid-Holland Rotterdam (n=10)	Zuid-Holland Zoetermeer (n=6)	Zee-land (n=0)	West-Brabant (n=0)	Oost-Brabant (n=6)	Limburg (n=12)
						West (n=9)	Oost (n=7)									
Cluster 3 (lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapt)	20	100	20	0	22	25	0	0	-	14	100	30	50	-	50	8
Cluster 4 (gedragsmoelijkheden)	80	0	80	100	78	75	100	100	86	0	70	50	50	-	50	92
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	-	100	100

Tabel B19. Ondersteuning na uitstromen uit het praktijkonderwijs door:

2006-2007	Gelderland																
	Totaal (n=2460)	Groningen (n=51)	Friesland (n=106)	Drenthe (n=70)	Overijssel (n=250)	Flevoland (n=84)	Gelderland Oost (n=139)	Gelderland West (n=187)	Utrecht (n=144)	Noord-Holland (n=303)	Amsterdam (n=20)	Zuid-Holland Rotterdam (n=268)	Zuid-Holland Zoetermeer (n=286)	Zee-land (n=52)	West-Brabant (n=99)	Oost-Brabant Limburg (n=156)	
Begeleider vanuit school	71	94	70	97	89	14	72	94	34	73	85	66	88	96	100	32	40
ROC	18	18	14	3	15	2	1	17	20	35	0	0	11	22	21	22	8
MEE	9	14	1	0	4	0	14	20	1	9	0	1	2	0	12	39	22
UWV	10	53	20	11	12	1	10	7	8	14	0	12	3	2	1	5	12
CWI	2	0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0	9	0	0	0	1
Jobcoach	13	0	7	23	4	2	16	6	41	16	15	13	12	8	0	9	24
Reintegratiebedrijf	4	4	8	4	2	5	1	1	13	2	0	5	1	0	0	14	12
Andere maatschappelijke organisatie	7	4	3	0	3	75	4	1	5	12	0	3	2	0	3	3	10

Bijlage 2 Vragenlijst schooljaar 2006-2007

Bijlage 2: Vragenlijst 2006-2007**beleidsonderzoek en advies****Instrument****Uitstroom Praktijkonderwijs****Leerlingenvragenlijst**

Toelichting

Met deze vragenlijst wil de Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs inzicht krijgen in de uitstroom van leerlingen richting arbeidsmarkt en/of vervolgopleiding.

Voor elke leerling wordt één vragenlijst ingevuld.

Invulinstructie:

Het is de bedoeling dat u deze vragenlijst invult voor **alle** leerlingen van het praktijkonderwijs die –om wat voor reden dan ook- de school gedurende het schooljaar 2006-2007 (tot en met 30 september 2007) hebben verlaten. Als uitstroombestemming kiest u voor de situatie die gold voor de leerling **op het moment van uitstromen** uit de school. Een voorbeeld: als de leerling in april 2006 is uitgestroomd naar arbeid vult u als uitstroombestemming 'arbeid' in, ook als inmiddels bekend is geworden dat hij/zij werkloos thuis zit.

Niet alle vragen hoeven voor elke leerling te worden ingevuld, dat hangt af van de situatie van de oud-leerling. Afhankelijk van uw antwoorden wordt u door de vragenlijst heen geleid. Wij verzoeken u daarom de vragen én de antwoorden aandachtig door te nemen.

1	Wanneer is de leerling uitgestroomd?	Maand en jaar	
2.	Wat is het geslacht van de leerling?	Jongen Meisje	1 2
3	Wat is de naam van de leerling**	De naam wordt niet gebruikt in analyses, de leerling blijft anoniem. De namen van leerlingen krijgt u te zien op uw terugrapportage, zodat u de lijst makkelijk kunt controleren	
4	Wat is het onderwijs-sofinummer van de leerling?		
5.	Wat is de geboortedatum van de leerling?	dd-mm-jaar
6	Tot welke cultureel-etnische groepering rekent u de leerling? (ook al is hij/zij in Nederland geboren/opgegroeid)	Nederlands Turks Marokkaans Surinaams Antilliaans Anders niet-westers Anders westers Weet niet	
7	Hoeveel jaren heeft de leerling op uw school ingeschreven gestaan?	één jaar twee jaar drie jaar vier jaar vijf jaar zes jaar of langer	

8a	Heeft de leerling zich gespecialiseerd in een bepaalde richting?	Ja	Naar vraag 8b Naar vraag 9 Naar vraag 9
		Nee	
		Onbekend	
8b	In welke richting heeft deze leerling zich gespecialiseerd?	Detailhandel/winkel groothandel/magazijn/logistiek bouw/techniek schoonmaak horeca (groen)voorziening vervoer zorg uiterlijke verzorging recreatie anders	
8c	Is de leerling uitgestroomd in arbeid of opleiding in de richting van de gevolgde specialisatie	Ja Nee Onbekend	

9	<p>Waar naartoe is de leerling uitgestroomd?</p> <p>Kies 1 antwoord</p>	<p>Arbeid (ook werken en leren BBL)</p> <p>ROC (AKA)</p> <p>ROC (BOL of anders)</p> <p>Andere schoolvoor praktijkonderwijs</p> <p>Vmbo-school</p> <p>REC-school</p> <p>Andere opleiding in de regio</p> <p>Onderwijs buiten de regio i.v.m. verhuizing</p> <p>Geen werk of school</p> <p>Onbekend</p>	<p>Naar vraag 10</p> <p>Naar vraag 13</p> <p>Naar vraag 13</p> <p>Naar vraag 14</p> <p>Einde vragenlijst</p> <p>Naar vraag 16</p> <p>Einde vragenlijst</p> <p>Einde vragenlijst</p> <p>Naar vraag 17</p> <p>Einde vragenlijst</p>
10a	<p>In welke bedrijfssector is de leerling gaan werken?</p> <p>(KvK indeling)</p>	<p>01 Landbouw en visserij</p> <p>02 Industrie</p> <p>03 Bouwnijverheid</p> <p>04 Groothandel</p> <p>05 Detailhandel</p> <p>06 Horeca</p> <p>07 Vervoer</p> <p>10 Facilitaire diensten</p> <p>11 Persoonlijke diensten</p> <p>12 Algemene diensten</p> <p>14 Overig</p>	
10b	<p>In welke branchegroep is de leerling gaan werken?</p>	<p>Hier wordt een uitscherm met branches opgeroepen</p>	
10c	<p>Wat zijn de voornaamste werkzaamheden van de leerling?</p>		

11a	Indien arbeid: naar wat voor soort arbeidsplaats is de leerling uitgestroomd?	<p>Reguliere arbeidsplaats</p> <p>Reguliere arbeidsplaats met subsidie/regeling/ondersteuning</p> <p>Gesubsidieerde arbeid via sociale werkvoorziening</p> <p>Toeleidings/trainingstraject</p> <p>Anders, nl...</p>	
11b	Volgt de leerling naast het werk een opleiding	<p>Nee</p> <p>Ja, BBL-opleiding op ROC</p> <p>Ja, andere opleiding</p>	
12	Indien arbeid: wat voor soort arbeids-overeenkomst betreft het?	<p>Contract voor onbepaalde tijd</p> <p>Jaarcontract</p> <p>Halfjaarcontract</p> <p>Proeftijd</p> <p>Contract op oproepbasis</p> <p>uitzendcontract</p> <p>Anders, nl...</p>	Na beantwoorden van deze vraag door naar vraag 16
13	Indien bekend:	<p>Welke opleiding/richting doet de leerling</p> <p>Lijst is bijgevoegd</p>	Na beantwoorden van deze vraag door naar vraag 16
14	Indien andere school voor praktijkonderwijs: waarom is de leerling naar een andere school voor praktijkonderwijs gegaan	<p>Vanwege verhuizing</p> <p>Vanwege een andere reden</p>	Einde vragenlijst

15	Indien uitstroom naar REC: Onder welk cluster valt de REC-school waar de leerling heen is gegaan?	Cluster 2 (doof, slechthorend of ernstige spraak- en taal moeilijkheden) Cluster 3 (lichamelijk en verstandelijk gehandicapt) Cluster 4 (gedragsmoeilijkheden)	Indien ja: door naar vraag 16b
16	Indien geen werk of school : Wat is de reden dat de leerling niet werkt of op school zit?	Wachlijst WSW Verblijft in justitiële jeugdinstelling Verblijft in psychiatrische instelling Vanwege zwangerschap/geboorte kind Mag niet werken vanwege status (AMA, illegaal) Andere reden	Indien ja: door naar vraag 16b
16a	Wordt deze leerling in het proces na uitstromen uit het praktijkonderwijs ondersteund?	Ja Nee	Indien ja: door naar vraag 16b
16b	Zo ja, wie door wie/welke partijen (meerdere antwoorden mogelijk)	begeleider vanuit school MEE UWV CWI Jobcoach reïntegratiebedrijf andere maatschappelijke organisatie, nl...	Indien ja: door naar vraag 16b